

CONTRA

nr 1 1995 (nr 119 från starten) årgång 21 Pris 25:-

Så växte den fria radion fram
Rapport från Rumänien
Clintons utrikespolitik

FRIHETENS RÖST
— för västerländsk demokrati —

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Sthelsen Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Tommy Hansson

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM

Telefon 08-654 95 52

Telefax: 08-652 48 99

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per år.
Inbetalas på postgiro 85 95 89-4 eller bankgiro
261-2638.

Finland: Minst 100 mark per år.

Finländskt postgiro 1125 82-9.

Norge: Minst 130 norska kronor per år.

Norskt postgiro 1 99 82 77.

Danmark: Minst 120 danska kronor per år.

Danskt postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Mólnár

Redaktion: Tommy Hansson, Wilhelm Hardt och

Carl G. Holm.

Övriga medarbetare: Bertil Häggman, Birger Larsson,
Bertil Lindblom, Arne Sundström, Marek Zyto samt
Christer Adkefors, Italien, Peter Hartvig Danmark, Al-
lan C. Brownfeld, USA och Rune Westin, Australien.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0522-64 16 06

Presslagd 1995-01-13

Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1995

Omslagsbilden är hämtad från Transsylvanien i Rumänien och staden Cluj-Napoca. Kyrkan på bilden är ungersk och statyn föreställer kung Mátyás av Ungern (1458-1490). Han var född i staden (med det ungerska namnet Kolozsvár). I somras startade stadens borgmästare utgrävningar kring statyn, vilka av ungrarna i staden sågs som ett ytterligare tecken på rumänisering av de gamla ungerska områdena i Transsylvanien. Kommer Mátyás-statyn att få stå kvar och vilka "rumänska" fynd kommer att göras i utgrävningarna?

CONTRA-NYTT

Nu säljs Contra åter på Stockholms gator. En grupp gymnasister har tagit upp gatuförsäljningen och står alltsomoftast på Drottninggatan utanför Åhléns på lördagarna. Förutom Contra-tidningar säljs märken och dekaler från Contra. Du är naturligtvis välkommen att komma och prata med försäljarna, men också att själv ansluta Dig. Vill Du ha ytterligare information kan Du ringa till Contra på telefon 08-654 95 52.

Teatervarning

Varning för China

På teatern China i Stockholm går en pjäs som heter "Hair". Denna pjäs utspelas sig någon gång under de sista åren på sextioalet eller i början av sjuttioalet. Det var under denna tid den värsta Vietnam- eller snarare kommunisthysterin flore-
rade. Ständiga demonstrationer mot USA, det skanderades USA mördare etc. Det hette från vänsterpolitiker med Palme i spetsen att så fort de amerikanska trupperna var borta skulle demokrati och välstånd komma till Indokina. Pjäsen handlar om ungdomar som bränner inkallelseordern till militärtjänstgöring demonstrerar mot USAs regering, knarkar och har "fri" kär-

lek. Teatrar som har stadsunderstöd brukar ofta visa vänsterpjäser eftersom de inte har samma tvång att få biljetter sålda för de lever på skattepengar. Privata teatrar (som China) däremot måste för sin överlevnad bry sig om publiken och har därför en repertoar som folk vill se. Det är inte bra om även dessa börjar hänga på någon slags vänstervåg. Hela pjäsen kändes fel och inaktuell särskilt när man vet hur fel alla demonstranter hade. Fortfarande tillhör Indokina de hårda kommunistiska staterna där folk inte har något alls att säga till om. Gå inte och se pjäsen. Contras representant gick under första akten och var inte ensam om att lämna föreställningen innan den var slut.

Radannonser

Finns det någon eller några som vill bilda ett borgerligt parti med parti-beteckningen Republikanerna? I så fall ring 040-94 86 77, Michael. PS. Ni kan ha det som hobby.

Radannonser kostar 40 kronor för högst sex rader. Skicka in Din text och betalningen till Contra, Box 8052, 104 20 Stockholm.

Clinton klantar till det...

Om Jimmy Carters utrikesminister Cyrus Vance, numera en föga framgångsrik internationell medlare, har det sagts att han haft fel i varenda utrikespolitisk fråga de senaste tjugo åren. Det är en händelse som ser ut som en tanke att Bill Clintons utrikesminister Warren Christopher beskrivits som "Cyrus Vance utan karmisma".

Följden har blivit en katastrofal amerikansk utrikespolitik.

Somalia, Haiti, Bosnien, Korea, Ryssland – vilket utrikespolitiskt brännpunktsområde man än väljer så har Washington rört till det i en utsträckning som ej ens skedde under Carter-åren. Då hade i alla fall presidenten en säkerhetspolitisk rådgivare som hette Zbigniew Brzezinski, en erkänd auktoritet i internationella frågor som, om han hade möjlighet, gjorde brandkärsuttryckningar för att ställa till rätta det andra klantskallar ställt till.

Brzezinski lyckades trots allt se till att USA – i strid med utrikesdepartementets (State Department) intentioner – fortsatte att föra en utrikespolitik som med litet god vilja kunde anses vara värdig en stormakt. Trots Vances och Christophers motstånd lyckades exempelvis "Zbig" genomdriva, att USA satte press på ryssarna i Afghanistan.

Marxistisk playboy

I Clintons regering finns dessvärre inte en tillstymmelse till en Brzezinski. Det tydligaste exemplet på USAs utrikespolitiska dekadens torde vara Haiti, även om vissa bedömare envisas med att beteckna den amerikanska politiken här som någon sorts seger för demokratin. Betänk följande. Här har världens enda kvarvarande supermakt först genom ekonomiska sanktioner lagt ekonomin i ett av jordens redan fattigaste länder definitivt i spillror. Därefter har man, tillsammans med andra FN-länder, satt in truppstyrkor, och det i syfte att återinsätta en opålitlig marxistisk playboy i

presidentämbetet; den avsatte prästen Jean-Bertrand Aristide.

Den 41-årige Aristide har i stora delar av västliga media beskrivits som en demokratisk martyr därför att han störtades från makten för tre år sedan av en föga hedervärd militärjunta. Men Aristide är ingen demokratisk martyr. Han är inte ens någon demokrat, även om han valdes i demokratisk ordning. De sju månader Aristide hade makten under 1991 var så-

Av Tommy Hansson

ledes späckade av brott såväl mot den haitiska konstitutionen som de mänskliga rättigheterna.

Sedan Aristide vänt ryggen mot den vänsterkoalition under vars fana han valts till president, inledde han sitt diktatoriska styre genom att avlägsna en rad borgmästare i landsorten från sina ämbeten och ersätta dessa med företrädare för Lavalas, en löslig koalition trashanksradikaler och marxistiska aktivister där Aristides mest

Bill Clintons förvirrade utrikespolitik har blivit en belastning för såväl USA som det demokratiska partiet som vid senaste kongressvalet förlorade majoriteten i både senaten och representanthuset.

uttalade stöd finns. Därpå tillsatte presidenten självsvåldigt fem domare till högsta domstolen – inklusive chefsdomaren. Eftersom detta enligt grundlagen är senatens uppgift, satte sig Aristide helt enkelt över konstitutionen; senaten godkände följande Aristides val.

Några av Aristides första uppgifter sedan sin återkomst har varit att återsätta de befattningshavare han själv utnämnde men som avlägsnades av senaten eller senare militärregeringen.

En uppvisning i Aristides våldsbenägenhet demonstrerades en månad före hans installation i Port-au-Prince efter ett misslyckat kupp försök av Roger Lafontante, tidigare ledare för den ökända politiska maffiaorganisationen Tontons Macoute som grundades av den legendariske diktatorn François "Papa Doc" Duvalier. Haitis armé slog raskt ner kupp försöket, men mobbar från Lavalas gick ut på gator och torg i huvudstaden och slog ihjäl hundratals personer, samt förstörde politiska fienders egendom.

Aristide valde i en kommentar att beskriva förstörelsen i Port-au-Prince som "rättfärdig".

Politiska mord

Den prästvigde Aristide uteslöts 1988 från en religiös orden inom den katolska kyrkan i Rom, därför att han predikat klassvåldets rättfärdigande. Därefter har Aristide t ex kommit att försvara politiska mord i form av necklacing, ett sätt att med brinnande bildäck (varvid offren kvävs) lyncha människor. Metoden har framförallt blivit beryktad i Sydafrika och har haft Winnie Mandela som entusiastisk förespråkare. Necklacing kallas på Haiti "Pere Lebrun" efter en känd inhemsk däckfabrikant.

Inför en exstatisk folkmassa i Port-au-Prince förespråkade Aristide necklacing bl a med följande argument:

"Massorna har sitt eget lilla verktyg, sin egen lilla hemlighet, sin egen visdom. När de talade om ett femtonårigt straff därinne i domstolen, enligt lagen... började människor utanför kasta sina Père Lebrun på gatubeläggningen, därför att människornas vrede började svalla. Det var därför lagen blev en livstidsdom... Det är vad ni börjar lära er... Ni kommer att lära er skriva Père Lebrun, ni kommer att lära er tänka på Père Lebrun. Ni blir tvungna att använda den när ni måste." (Aristide ta-

lade här om hur domstolen först övervägde att döma kupp makaren Lafontante till det haitiska maximistrafte femton års fängelse, men inför Aristides inkallande av mobben och hot om våld dömdes kupp mannen till det okonstitutionella livstidsstrafte).

Aristide fortsatte att förespråka politiska mord, och efter en tid mördades Lafontante i sin fängelsecell av en soldat som senare erkände att hans fäkt sina order från Lavalas. Kort därpå mördades Sylvio Claude, en politisk motståndare till den i Sverige närmast helgonförklarade Aristide, genom just necklacing.

Katastrofalt

Av ovanstående framgår, att Jean-Bertrand Aristide knappast stått den med rätta impopulära militärjuntan under ledning av Raoul Cedras efter i fråga om politiskt betingat våld. Men medan juntan inte hade någon genomtänkt ideologi, är Aristide ännu en i den långa rad av marxistledare i Tredje världen som brukar få svenska utrikespolitiker och reportrar att bubbla av förtjusning. Statstelevisionens Leif Hedman blev t ex alldeles till sig i trasorna då Aristide vid sin återkomst till Haiti – efter tre års lyxtillvaro på hotell i USA – försäkrade dem som mött upp för att hylla honom att "Jag älskar er".

Fallet Haiti framställs ibland som ett exempel på den amerikanska Clinton-administrationens lyckosamma agerande. Det säger ganska mycket om halten av dess utrikespolitiska skicklighet. Haiti torde nämligen utan vidare kunna betecknas som ett typexempel på just den inkompetens och allmänna ryckighet som karakteriserar denna regering. Man kan på goda grunder ifrågasätta det sunda omdömet hos en utrikesledning som satsar hela sin, låt vara krympande, prestige på att återinsätta en korrupt diktator i ett land som saknar strategisk betydelse.

Det är dessutom uppenbart, att Clinton-regimen här förlitat sig på synnerligen dåliga rådgivare. En av dessa heter Randall Robinson och är chef för påtryckningsgruppen TransAfrica, som den 12 april inledde en framgångsrik hungerstrejk för att få Clinton-regeringen att ännu mer påtagligt stöda Aristide...

När Bill Clinton valdes till Förenta staternas president med bara 43 procent av rösterna i november 1992 så var det knappast på några utrikespolitiska utfästelser,

även om kanske några kände sig lugnade av hans pro-israeliska linje och att han sade sig vilja trycka på regimen i Peking att respektera mänskliga rättigheter i Kina. Snarare var det så att Clinton upplevdes som en frisk fläkt efter den vacklande Bush-regeringen. Folk ville helt enkelt ha omväxling vid makten.

Utrikespolitik var Bill Clinton föga intresserad av, i varje fall inte i lika hög grad som då han för ett tjugotal år sedan deltog i antiamerikanska demonstrationer i Oxford och reste till Moskva som stipendiat. Men en utrikespolitisk nolla som amerikansk president kan bara leda till en katastrof, något som Clintons agerande – eller rättare sagt brist på sådant – visat gång efter annan. När han sedan omger sig med andra nollor måste utvecklingen bli ännu mer katastrofal.

Bland Clintons första åtgärder var att erkänna den marxist-leninistiska MPLA-maffian som Angolas rättmätiga regering. Därpå följde de förvirrade amerikanska operationerna i Somalia, dit de amerikanska styrkorna anlände som något slags Hollywood-hjältar inför surrande kameror och strålkastare. Snart var amerikanerna förödmjukade inför världsoinionen genom lika fruktlösa som patetiska försök att gripa krigsherren Aidid. Och i Bosnien hotade Clinton vid upprepade tillfällen att bomba bosnienserberna, men gjorde ingenting för att backa upp de starka orden – med känt resultat. Här hade USA redan inledningsvis avhänt sig sin auktoritet genom att överlåta ansvaret på FN och NATO; först i slutet av förra året började sättas viss press på serberna. En politik som sedan åter ändrades.

Saknad doktrin

Den yttersta orsaken till det amerikanska debaclet är den totala avsaknaden av utrikespolitisk doktrin. Där finns varken anti-kommunistisk nit (som under Kennedy eller Reagan), entusiasm för mänskliga rättigheter och västerländsk demokrati (som under Carter), avsky för diktatorer (som under Bush) eller känsla för realpolitik (som under Nixon). Bara en beklämande förvirring och brist på kunskap om förhållanden och förutsättningar på olika håll i världen. Det är bara på ett område man kan tala om vissa amerikanska framgångar, och det är Mellanöstern. Det är därför med stort välbehag Clinton poserat med arabiska och israeliska ledare för att

framstå som supermedlare. De bräckliga fredsavtalen i Mellanöstern har dock utslutande varit parternas egen förtjänst. Clinton har bara ställt upp med *photo opportunities*...

Viss goodwill har måhända Clinton-administrationen också fått genom medlingsåtgärderna mellan de båda koreanska staterna i anledning av Nordkoreas kärnvapenprogram. USA lyckades lugna ner de aggressiva nordkoreanska kommunisterna – men till priset av omfattande teknisk assistans till Nordkorea, bl a i form av två nukleära lättvattenreaktorer. Kritiker oroas nu för att Nordkorea skall bli ett dubiöst pilotfall: samvetslösa terroriststater hotar med kärnvapen för att få amerikansk hjälp... och får det också!

Föga oväntat har svenska bedömare (t ex centerpartiets Pär Granstedt) talat om de amerikanska "succéerna" i Haiti och Nord-

korea. Och det kommer väl alltid att finnas personer som imponeras av högstämmd retorik och välregisserade föreställningar, där amerikanska soldater låter sig blomsterhyllas som demokratins räddare (som i Haiti och Somalia) eller där leende amerikanska presidenter låter sig fotograferas på Vita husets gräsmatta.

USA valde att ingripa militärt mot det helt försvarslösa Haiti och återinsätta en oberäknelig, marxistisk playboy"präst" som uppmuntrat politiskt våld och specialiserat sig på pueril antikapitalistisk retorik; en av Jean-Bertrand Aristides predikningar hade t ex den informativa titeln *Kapitalism är en dödlig synd*.

Efter Aristides återinsättande på Papa Docs gamla tron har skett flera för amerikanerna pinsamma avslöjanden. Det har visat sig att de tio haitier som dödades av amerikanska soldater den 24 september i

Cap Haitien inte, tvärt emot vad som usprungligen uppgavs, sköt först. De mejades i stället ner av panikslagna "befriare".

Avsätta Castro

Men om nu Bill Clinton och Warren Christopher är så angelägna om att slå vakt om demokratin i USAs omvärld, kan man fråga sig varför man inte väljer att också invadera diktatorn Fidel Castros Kuba, Castro som regerat oavbrutet sedan han grep makten i en statskupp 1959 och inte utlyst ett enda demokratiskt val sedan dess?

Och varför envisas Washington med att skicka fjäskande emissarier av typ Jimmy Carter till slaktare såsom framlidne Kim Il-sung (och hans son Kim Jong-il) i Nordkorea och Li Peng i Kina? Frågorna kunde göras många fler. De har ännu inte fått några godtagbara svar.

Jimmy Carter (längst t v) ansågs länge vara USAs svagaste president någonsin i utrikespolitiska frågor. Hans utrikesminister Cyrus Vance (stående snett bakom Carter) var legendarisk för sitt dåliga omdöme. Det har emellertid visat sig att Clinton och hans utrikesminister Warren Christopher ("Cyrus Vance utan karisma") är ännu värre. På bilden syns topprankade amerikaner i samband med förhandlingar med höga sovjetiska ledare med president Leonid Brezjnev och utrikesminister Kosygin i spetsen.

Kampen för frihet i etern

Våren 1993 antog Sveriges riksdag reklamradiolagen. Det skedde efter årtionden av debatt, utredningar och motstånd från i första hand socialistiskt håll. Reklamradiolagen innebar, att friheten hade nått även etern.

Att så kunde ske hade flera orsaker, men helt klart är att Claes Nydahl, mannen bakom Radio Nova i Vagnhärad och mottagare av *Contras* frihetspris, spelade en avgörande roll.

1995 är det jättligt hundra år sedan italieneren Marconi lyckades sända morsetecken trådlöst två kilometer i en by i utkanten av Bologna. Sex år senare skickade Marconi radiotelegrafiska meddelanden över Atlanten. Sändningstekniken utvecklades senare av andra uppfinnare, varför det snart blev möjligt för en sändare att nå flera mottagare samtidigt. Fenomenet rundradio – på engelska *broadcasting* – var fött.

Genombrottet för rundradion kom i 1920-talets USA, och under samma decennium inledde ett radiobolag i Luxemburg sändningar som inom kort hade spritt sig runt hela Europa. Radio Luxemburg blev skolbildande med sin blandning av nyheter, musik och reklam. Också till Sverige kom radioverksamheten tidigt. Både privata radioklubbar och det statliga telegrafverket var aktiva. Tidigt uppkom frågeställningen, vem som skulle ha rätt att sända radioprogram. Byråkrater vid telegrafstyrelsen hade sin uppfattning klar: "Alla avsändarstationer böra av politiska, ekonomiska och sociala skäl vara i statens händer."

Och så blev det. AB Radiotjänst bildades och fick ensamrätt till svenska radiosändningar samt dessutom ekonomiska medel via obligatoriska licenser för mottagarna. Formellt var bolaget inte statsägt, men regeringen tillsatte en majoritet av styrelseledamöterna. Programmen började sändas i januari 1925 (då alla fria röster i etern tystades).

Ingen reklam i etern

Till skillnad från i USA, där radioverksamheten från början skedde via fri-

Claes H. Nydahls Radio Nova i sörmäländska Vagnhärad har mycket aktivt bidragit till att reklamradio numera är tillåten i Sverige.

stående, reklamfinansierade sändare, skapades i vårt land ett statsstyrt monopol. Det berodde antagligen på att hos oss uppkom tidigt föreställningen, att radion – liksom senare televisionen – borde företräda det etablerade samhället och ge uttryck för något slags officiös medborgarideologi.

Konkurrens var farligt och ansågs medvetet eller omedvetet kunna skada den svenska folkmodalen.

Socialistiska kretsar i Sverige såg med stor misstänksamhet på representanter för det kommersiella samfundet. Dessutom fanns inom socialdemokratin tanken att

folkbildningsidealet skulle förverkligas i radion, vare sig allmänheten ville det eller ej. Därtill kom den förhärskande inställningen bland konservativa ämbetsmän, att affärsverksamhet inte var "fint".

Dessa slutsatser drar ekonomen och radioentusiasten Gunnar Palm i sin bok *Vågornas frihet* (Timbro förlag, 1994). Boktiteln är dubbelbottnad. "Vågorna" kan dels betyda radiovågor, dels syfta på de havsvågor från vilka de svenska reklamradiopionjärerna Radio Syd och Radio Nord skötte sin verksamhet i början av 1960-talet.

Radio Syd initierades av den skånska officersdottern Britt Wadner (1915-87) som till övriga epitet som skönhetsdrottning och aktris 1961 kunde föga "piratdrottning". Britt Wadner förde länge en heroisk kamp för yttrandefriheten mot radiomonopolet, men blev fälld först i tingsrätt och sedan hovrätt. Det gav 1965 en månad i fängelse. Senare startade hon en radiostation i Gambia.

Mannen bakom Radio Nord, som sände över Mellansverige, hette Jack Kotschack (1915-88), som var en affärsman med hela världen som arbetsfält. Eftersom han varit bosatt i USA såg han det som naturligt med reklampengar som finansieringskälla istället för monolets licensavgifter. Några av Radio Nords reklamslag är klassiska. Många minns fortfarande reklamen för Broddmans ("Broddmans, Brodd-

mans, Broddmans"), Duralex (ljud av glas som faller i golvet, följt av utropet "Mamma, det höll!") samt Certina ("tick-tack").

Förmyndarstaten

Radio Syd och Radio Nord, vilka inledde sin verksamhet 1961, blev snabbt mycket populära. Orsaken var lyssnarvänliga program med lättsam musikunderhållning varvad med korta nyhetssändningar. Radio Nords pigga lilla nyhetsredaktion svarade för flera scoops på den svenska nyhetsmarknaden: Jurij Gagarin första människan i rymden; Kennedys misslyckade invasion i den kubanska Grisbukten; Berlinmurens byggande; Hammarskjölds dödsstörtning.

Den svenska förmyndarstaten kunde i längden inte acceptera piratradiosändarnas framgångar. Flera tidningar stämde in i skallet mot Radio Syd och Radio Nord. *Stockholms-Tidningen* trodde felaktigt, att reklam skulle fördyra produkterna samt att, med utgångspunkt från exemplet England, det samlade programutbudet som en följd av konkurrensen skulle förlora i kvalitet. *Dagens Nyheter* menade att Jack Kotschacks "smartness måste inge olust hos lojala medborgare", medan högertidningen *Svenska Dagbladet* (vars chefredaktör Allan Hemelius var medlem i Sveriges Radios styrelse) krävde statligt ingripande. Vänsterskribenten Svante Foers-

ter luftade i *Aftonbladet* antisemitiska fördomar mot Kotschack, som hade judisk bakgrund.

Det fanns också de som stödde piratverksamheten som en frisk fläkt i Monopolsverige. Dit hörde t ex *Expressen* samt *Göteborgs Handels- & Sjöfartstidning*.

Piratradion fick flera effekter. En var att den etablerade radion tvangs lägga upp sitt utbud och skapa något som av radiobyråkraten Tage Danielsson döptes till Melodiradion. 1962 kom en tredje radiokanal, P 3, med skvalmusik, sport och korta nyhets-sändningar. Radions dåvarande programchef, Nils-Olof Franzén, har i sina memoarer omvittnat att allt detta skedde på Radio Nords framgångar.

Den allvarligaste konsekvensen var dock att den socialdemokratiska regeringen med kommunikationsminister Gösta Skoglund i spetsen började förbereda en lag som skulle sätta stopp för oskicket att sända reklam i etern. Lagen anknöt till en passus i den europeiska telekonventionen av år 1959, vilken förbjöd rundradiosändningar från internationellt vatten. Trots en massiv folkopinion mot lagförslaget, antogs det av riksdagen med de sammanlagda röstetalen 217 ja och 118 nej i riksdagens båda kamrar. Högern och folkpartiet röstade mot förslaget.

Enligt lagen skulle den som dömdes för rundradioverksamhet från öppet hav eller luftrum straffas med fängelse eller böter. Lagen trädde i kraft den 1 augusti 1962 och fick motsvarigheter i alla nordiska länder. Britt Wadners Radio Syd fortsatte sända då man inte störde några nordiska program, men sedan piratradiolagen skärpts tvingades också Wadner kasta in handduken (även annonsörerna blev så småningom "brottslingar" i lagens mening)..

Palmes inflytande

Av outgrundlig anledning skriver sedan Gunnar Palm, att dåvarande kommunikationsministern Olof Palme "är svår att placera på höger-vänsterskalan". Under alla omständigheter var Palme i radiofrågan en hängiven anhängare av "statskontroll, monopol och reklampförbud". Palmes inflytande blev märkbart i en utredning som lades fram 1966 och som avvisade alla tankar på reklam i etern. Däremot var utredningen inte främmande för kanalkonkurrens inom monolets ram,

Att yttrandefriheten gällt svenska tidningar har sedan länge varit självklart. Däremot dröjde det länge – till 1993 – innan samma frihet kom att omfatta radion.

och några år senare blev exempelvis TV 2 verklighet.

Den byråkratiska kolossen Sveriges Radio fortsatte att svälla. "Sveriges Radios personalstyrka växte som ogräs i tropikerna", framhåller Palm, förvisso inte utan skäl – under halvseklerna 1930-80 blev antalet programtimmar tio gånger fler, men antalet anställda hela 152 gånger fler! Författaren har räknat ut, att radiokoncernens produktivitet med denna utveckling sjönk med cirka sex procent under 50 år. Sveriges Radio är därför ett ovanligt illustrativt exempel på den s k Parkinson's lag (uppkallad efter professor Northcote Parkinson), enligt vilken all byråkrati tenderar att växa.

Med 1960-talet kom ytterligare en faktor, som kom att negativt påverka radio- och TV-monoplets utveckling. Det var den mediavänster, åt vilken Palm ägnar ett belysande kapitel. Författaren redovisar en av flera undersökningar som gjorts beträffande svenska journalisters partisympatier, den som gjordes av Maktutredningen 1989. Den redovisade undersökningen ger samma resultat som tidigare studier av samma slag – att vänsterpartiet (då med tillägget kommunisterna) är groteskt över-

representerat. Gunnar Palm skriver:

"Bland dem som genomgått någon av landets två journalisthögskolor, var hela 35 procent kommunister (vpk var det största partiet). Det är denna 'elit' som brukar få (i) uppdrag att bevaka politik, ekonomi och kultur – men kanske inte bilolyckor och fotboll."

Sedan 1968 har kommunistympatisörerna bland svenska journalisterna ökat kraftigt, utan att samhället i övrigt förändrats på motsvarande sätt; vänsterpartiets valresultat ligger kvar runt fem-sex procent. Följaktligen, menar författaren, är det ingen överdrift att tala om "vänstervridning" i nyhetsbevakningen. Andra resultat av vänsterdominansen som Palm anför är antisemitism och u-landsromantik. Ett av mediavänsterns mest omtyckta intervjuobjekt är därför Per Gahrton.

Radio Nova

Men teknikens utveckling, utländsk avreglering och svensk decentralisering har givit upphov till en uppluckring också av det svenska monopolet. Den yttrandefrihet i etern som efter en sjuttioårig svensk radioverksamhet nu är ett faktum har kunnat förverkligas via lokalradio, närradio och

tack vare hängivna idealistiska insatser. Beträffande det senare måste man här nämna Radio Novas chef Claes Nydahl, som från sitt barackliknande högkvarter i Vagnhärad nära Trosa i Sörmland fört en outtröttlig och banbrytande kamp mot stelbent byråkrati. I en intervju i *Contra* nr 1 1992, sedan han fått samma tidskrifts frihetspris sa Nydahl bland annat:

"Vi accepterar inte censur och kontroll av det fria ordet. Jag ser den kamp som Radio Nova för som en principiell kamp mellan första och tredje statsmakten. Radio Nova tänker aldrig acceptera andra arbetsvillkor än de som tidningarna har idag. Tänk vilka protester som skulle uppstå om staten försökte införa förbud för tidningar att ta in annonser!"

Drygt ett år efter det att intervjun med Nydahl publicerades i *Contra*, ändrades alltså lagen i reklamvänlig riktning. Nya radiostationer tycks växa upp som svampar ur jorden efter en regnig sommar.

Radions framtid börjar nu! Om inte den nya kulturministern Margot Wallströms medeltida syn på yttrandefriheten skulle drabba Sverige.

Gunnar Palm: Vågornas frihet. Från Radio Syd till Radio City. 72 sidor. Timbro förlag, Stockholm. ISBN 91-7566-276-0.

Struntar kyrkan i kristen etik?

Leif Larsson blev fyrtiofyra år gammal. Han dog i aids den 30 augusti 1994, uppenbarligen som en följd av sin homosexuella livsstil. Hans minne har tecknats i bl a *Katolsk Kyrkotidning* (nr 15 1994) samt i *Reporter*, den senare tidningen organ för svenska homosexuella.

Även om vi inte kände Leif Larsson, betvivlar vi inte att han var en utmärkt person på många sätt. Om detta vittnar *Katolsk Kyrkotidning*:

"Maria Regina blev hans livsverk. Det katolska hospicet, bland annat för vård av aids sjuka. Få konvertiter har avsatt så tydliga spår i församlingen som Leif Larsson ... Leif Larsson var ett allt-i-allo i församlingen."

Vi kritiserar här inte Leif Larsson som person. Som sådan hade han frihet att välja sin egen livsstil – och att ta ansvar för den. Vad vi kritiserar är den attityd som ledande personer inom Larssons kyrka synes ha intagit. I Peter Hornungs minnesteckning i *Katolsk Kyrkotidning* finns inte tillstym-

melse till avståndstagande från Larssons homosexualitet. Ändå finns det få saker som Bibeln har en klarare uppfattning om än just homosexualitet.

I Tredje Mosebok står under rubriken sexuella förbindelser i 18:22 (och detta tillhör ändå de mer hovsamma omdömena i denna fråga):

"Du skall inte ligga hos en man som man ligger hos en kvinna. Det är en styggelse."

Samma synsätt uttrycks i Nya testamentet, exempelvis i det av aposteln Paulus skrivna Romarbrevet, 1:26-27:

"Kvinnorna bytte ut det naturliga umgänget mot ett onaturligt, likaså övergav männen det naturliga umgänget med kvinnorna och upptändes av begär till varandra, så att män bedrev otukt med män. Därmed drog de själva på sig det rätta straffet för sin villfarelse."

Mot bakgrund av dessa omdömen om homosexualitet i den skrift i vilken alla kristna oavsett konfession eller kyrka finner sitt rättesnöre finns det anledning sätta

frågetecken inför kyrkans inställning till Leif Larssons livsstil. Om Larsson i god katolsk och kristen tradition ångat sina synder och avrätt unga människor från det umgänga som renderade honom själv en dödlig sjukdom och dessutom uppenbart strider mot den kristna etiken, så hade det inte funnits anledning att reagera. Intet i minnesorden tyder emellertid på att så skedde.

Förvisso tycks Leif Larsson ha gjort viktiga humanitära insatser för aids sjuka och andra kroppsligen lidande människor. Detta förtjänar allt beröm. Det hade dock varit långt bättre om han utöver detta hade följt den kristna undervisningen avseende homosexualitet och t ex lyssnat till professor emeritus Asser Stenbäck i Åbo, som i den läsvärda skriften *Vad är homosexualitet?* (Uppsala 1992) manar ansvarsfulla homosexuella till sexuell avhållsamhet.

Tommy Hansson

Republikerna i f d Sovjet (14)

Kulturlandet Armenien i konflikternas kärna

Idag slås det gamla kristna kulturlandet Armenien sönder av krig mot Azerbajdzjan. Den republik som förr var en av de mest välmående i Sovjetunionen har inte kunnat utnyttja sitt nyvunna politiska oberoende. Ekonomin slås sönder av kriget och nu fungerar inte ens den svarta ekonomi som förr utgjorde ett andningshål.

Armenien har en mycket lång och traditionsrik historia. Hundratals år innan de första historiska notiserna som nämner Sverige var Armenien ett land i kristenhetens centrum. Den armeniske kungen Tiridates III döptes år 301, Sveriges Olof Skötkonung döptes till den kristna tron först under tusentalets första decennier. Redan år 314 fastställdes att kristendomen var statsreligion i Armenien.

Men redan då hade Armenien en tusen år gammal historia. I gamla babyloniska kilskrifter nämns den armeniske kungen Urartu, som verkade på 800-talet före Kristus. Och redan då var Armenien uppenbarligen ett självständigt land. Perserna skaffade sig så småningom kontrollen över Armenien, men den persiske ståthållaren, satrapen, blev med tiden förhållandevis självständig och han kallade sig från och med år 401 f Kr för kung. Armenien var återigen ett självständigt land.

Sedan dess har historiens vindar blåst åt olika håll. Armenien har under långa tider varit ett självständigt land, men det har också varit underkuvat av perser, meder, assyrier, romare och inte minst Alexander den Store. Området har inte heller alltid varit detsamma. Det gamla Armenien omfattade en yta som var mer än tio gånger dagens i förutom Armenien även Turkiet, Azerbajdzjan, Iran och Georgien.

Precis som Sverige har landet emellanåt varit en stormakt – även om det var länge sedan nu. För Armenien inföll stormakts-tiden redan före Kristi födelse – mellan åren 95 och 55. När Armenien var som störst sträckte det sig mellan Kaspiska havet och Medelhavet. Sedan kom romarna och Armenien blev en buffertstat mellan romarna och parterna. Det fick till följd att landet formellt delades år 387 e Kr, då Rom och Persien tog var sin del. Då ansågs lan-

det vara bördigt. Kurdiska och turkmeniska får och getter förvandlade dock sakta men säkert landet till en ganska karg och ofruktbar trakt.

Och fortfarande var det flera hundra år innan Sveriges namn dök upp i skrifterna...

När muslimerna tog makten i Mellersta östern stod Armenien emot. Armenien förblev ett kristet område i en omvärld som helt kontrollerades av det muslimska kalifatet. Men det innebar inte att armenierna fick sköta sig själva. Under en tid underkuvades landet av Georgien, under en senare tid (1045) av det Östromerska riket i Konstantinopel. År 1064 kom turkarna, utan att Armeniens kristna religion påverkades.

Persien, Turkiet och Ryssland

Om vi går till modernare tider så delades det självständiga Armenien mellan Persien och Turkiet 1639. Då fanns ännu inte Ryssland med i bilden. Först 1830 började den ryske tsaren knappa till sig bitar av det som då var Armenien (som var betydligt större än dagens Armenien). Hundra år senare inträffade de händelser som inte kan betecknas som annat än folkmord. Turkiet, som kontrollerade större delen av det dåvarande Armenien, genomförde ett mass-

mord på mellan en och två miljoner armenier under åren 1915–1922.

Under första världskriget var Armenien politiskt klivet mellan Turkiet (som stod på centralmakternas sida) och Ryssland (som stod på ententens sida). Båge regimerna misstänkte – med rätta – att armenierna uppträdde som förrädare. Turkarna krävde att armenierna vid gränsen mot Ryssland skulle deporteras till Mesopotamien. Vid flodövergångar och i bergspass stod turkiska soldater och väntade. De deporterade mejades hänsynslöst ned. Än idag firar armenierna en minnesdag till minne av de turkiska massakrerna på armenier den 24 april 1915.

Många armenier lyckades fly till Ryssland, andra till USA. Sedan dess har relationerna till Turkiet och andra muslimska länder varit mycket fientliga. Och de religiösa motsättningarna mellan det muslimska Turkiet och det kristna Armenien har växt.

I samband med första världskriget och omvälvningarna i östra Europa utropades en självständig armenisk stat åter den 28 maj 1918. Men inom kort lyckades de röda styrkorna ta över kontrollen över Armenien. I slutet av 1920 blev Armenien ett kommunistiskt land och utropades till Sovjetrepublik. Anmärkningsvärt är att turkarna bistod vid denna omvandling. Ett uppror i februari 1921 kuvades av de röda styrkorna redan i april samma år.

Världens äldsta kyrka

Armenien skiljer sig från de omgivande turkiskinfluerade områdena (förutom Turkiet även Azerbajdzjan, Turkmenistan, Uzbekistan och Kazachstan) inte bara när det gäller religionen. Språket är indoeuropeiskt och därmed mer släkt med svenska än med turkiskan. Dock har Armenien ett eget alfabet, som uppfanns på 400-talet av en person som hette Mesrop Masjtot. Vid den tiden hade våra för-

Yta: 29 800 km².
Folkmängd: 3,4 miljoner.
Folkslag: Armenier 93%, azerer 3%, ryssar 2%, kurder 2%.
Religion: Kristen (armeniska apostoliska kyrkan).
Huvudstad: Jerevan med 1,2 miljoner invånare.
Valuta: Dram.

fäder just börjat rista runor.

Den armeniska apostoliska kyrkan grundades år 300 och är världens äldsta nationella kristna kyrka. Den råkade tidigt i konflikt med kristenhetens dominerande falang, eftersom den förespråkade åsikten att Jesu rätta natur var enbart gudomlig, medan den katolska (och sedermera även den ortodoxa) kyrkan förespråkade linjen att Jesus var såväl gudomlig som mänsklig. Redan på 400-talet översattes Bibeln till armeniska och därmed låg armenierna ungefär 1100 år före Sverige (första fullständiga Bibelöversättningen i Sverige utgavs 1541).

Armenierna spreds med tiden över världen. Till det som idag är Turkiet, till Rumänien, Polen, Ukraina och Moldavien. Och från 1900-talets början även till USA, där den armeniska folkgruppen varit inflytelserik och bland annat till sin krets räknat Kaliforniens guvernör 1982–1991, George Deukmejian. I Kalifornien finns det 350 000 personer av armeniskt ursprung.

Armenisk konjak

Armenien ligger söder om Kaukasus (nästa bergskedja, Transkaukasus, går genom Armenien). Men landet brukar trots det ofta räknas till Europa, inte minst på grund av

sina kristna bakgrund. Hela landet ligger på hög höjd och en tredjedel av åkermarken försörjs med konstbevattning. De viktigaste produkterna i jordbruket är spannmål, bomull, ris, tobak och frukt. På exportmarknaderna märks inte minst vin och konjak. Georgien och Armenien svarade för större delen av det gamla Sovjetunionens kvalitetsprodukter när det gällde alkoholhaltiga drycker.

Landet har också en hel del mineraltillgångar i form av koppar, zink, aluminium och molybden.

Egentligen finns alla förutsättningar från naturen för att skapa ett rikt land. Under Sovjettiden var Armenien också relativt välmående, dock inte inom ramen för det sovjetiska systemet, utan på grund av att en stor del av ekonomin sköttes helt utanför den sovjetiska planekonomin. De tre länderna i Kaukasus-området (Armenien, Georgien och Azerbajdzjan) hade en förhållandevis hög levnadsstandard, tack vare en omfattande svart ekonomi.

Idag är bilden en annan, vilket till stor del har förorsakats av den militära konflikten kring Nagorno-Karabach, som är ett armenisktbefolkat område som formellt har legat i Azerbajdzjan. Den konflikten är dock inte ny, den existerade redan om-

kring 1920 och hindrade då samarbete mellan de tre självständiga länderna Georgien, Azerbajdzjan och Armenien. Konflikten lade grunden till de sovjetiska styrkornas maktövertagande i alla tre länderna.

Stalin låg bakom

Som så många andra konflikter i östra Europa och västra Asien förvärrades konflikten grund under Stalins Sovjet. Stalin såg till att området kontrollerades av azerer, trots att 95 procent av befolkningen då var armenier – den sovjetiska politiken har lett till att "bara" 80 procent av befolkningen – som i hela området bara uppgår till ett par hundratusen personer – var armenisk i slutet av 1980-talet. Under perioden 1922–1936 var Armenien en del av den Transkaukasiska Sovjetrepubliken, som bestod av Azerbajdzjan, Georgien och Armenien. När republiken delades på tre tillföll de armeniskbefolkade områdena i Nagorno-Karabach Azerbajdzjan, och det var grunden till dagens konflikt.

Redan i slutet av 1970-talet var den anti-kommunistiska oppositionen i Armenien stark. Och den slogs hänsynslöst ned av KGB. I januari 1977 exploderade en bomb i Moskvas tunnelbana. I november 1977 arresterades den armeniske nationalisten Stepan Zatikian för dådet. Han dömdes och avrättades för attentatet. Inga utomstående tilläts närvara vid rättegången och det framkom senare att Zatikian inte hade befunnit sig i Moskva när dådet genomfördes. Ytterligare två armeniska nationalister avrättades för delaktighet. Till dem som protesterade mot domarna hörde Nobelpristagaren Andrej Sacharov.

Nagorno-Karabach var en av de tändande gnistorna i samband med Sovjetunionens sönderfall. Demonstrationer i Armeniens huvudstad Jerevan riktade sig mot sovjetmakten. Azerbajdzjan, som då var transitland för 80 procent av Armeniens import, utfärdade en blockad mot Armenien. Och mitt i den konflikten drabbades landet 1988 av en svår jordbävning som medförde att 25 000 människor miste livet och en halv miljon blev bostadslösa.

Konflikten mellan azerer och armenier

De muslimska azererna visade sina "humanitära" sida genom att släppa igenom hjälptransporter till Armenien. Men armenierna upptäckte att hjälpen blivit

Fortsättning på sidan 21

SVERIGE-NYTT

Contra notisavdelning har i detta nummer sammanställts av Carl G. Holm. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är en sammanfattning av originalkällan, om inte annat markerats med citationstecken.

Contra är farlig

På Farsta gymnasium i södra Stockholm samlade ett gäng kommunistiska elever in namn för att Contra skulle tas bort från skolans bibliotek. Det mycket anmärkningsvärda inträffade att bibliotekarien Anita Sjöberg gav efter för dessa påtryckningar. För att visa det orimliga i skolbibliotekariens eftergift samlade demokratiska elever in namn i protest mot att den kommunistiska tidskriften Röd Press fortfarande fanns på skolbiblioteket – och vips försvann den också! I Farsta gymnasium saknas pluralism och mångfald inte bara i undervisningen utan också i skolbiblioteket.

Fakta om vänstervridning

Under 1989 genomfördes den s k maktutredningen under ledning av Olof Pettersson. Han som inte får genomföra den av rödstrumporna genom Mona Sahlin beställda utredningen om kvinnors makt – på grund av att han har fel kön.

Olof Petterssons utredning var mycket avslöjande på en punkt. Journalister är vänstervridna. Utredningen studerade journalistkåren och kom fram till följande sympatier: Vpk 22%, (s) 30%, (c) 6%, (fp) 16%, (m) 13%, miljöpartiet 12% och KdS 1%. Vid samma tidpunkt fördelade sig väljarnas sympatier enligt följande: vpk 7%, (s) 37%, (c) 11%, (fp) 12%, (m) 23%, miljöpartiet 6% och KdS 3% (det här var innan Ny Demokrati dök upp på scenen, vilket ju ökar jämförbarheten så här efter partiets stora nedgång).

Men det ser egentligen ännu värre ut på tidningarna. För i undersökningarna ingår alla lokalkorrespondenter som i landsortstidningarna skriver om fotbollsmatchen i division VI och syföreningens julbasar. De är ofta borgerliga, men deras skrivelser påverkar knappast läsarnas uppfattning av den politiska utvecklingen. När Pettersson tittade på dem som gått på journalisthögskolorna, vilka är de som i hög ut-

sträckning har hand om politiska och ekonomiska reportage var siffrorna följande (vi visar ett genomsnitt av siffrorna för journalisthögskolorna i Göteborg och Stockholm): vpk 35%!!!!!!!, (s) 27%, (c) 6%, (fp) 15%, (m) 4%, miljöpartiet 13% och KdS 0,5%. Tillsammans representerar alltså extremistpartierna vpk och miljöpartiet 48 procent av den centrala journalistkåren, medan de endast representerade 13 procent av valmanskåren.

Nya miljöbyråkrater

Uppfinningsrikedomen är stor när det gäller att tjäna pengar på så kallade miljöinsatser. Staten hjälper gärna till och skapar de byråkratiska förutsättningarna för nya pigga vägar att försörja byråkrater och pungslå näringsliv och konsumenter. Det senaste är insamling av förpackningsmaterial. De företag som använder förpackningar (och vilka gör inte det?) skall svara för att förpackningarna återvinns. Alla kartonger måste "deklarerats" och sedan ska en avgift betalas till något lämpligt återvinningsföretag.

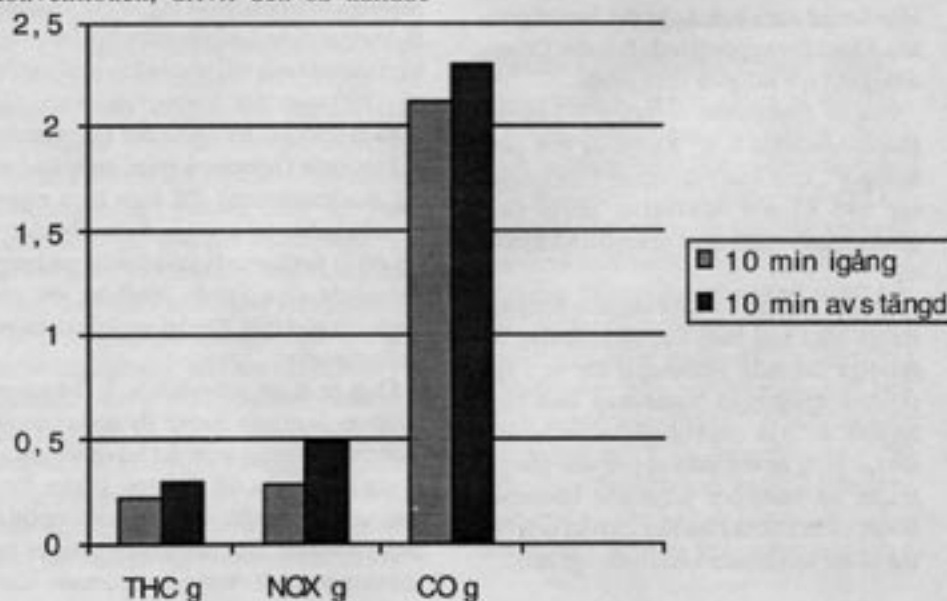
Europakonventionen svensk lag

Sverige anslöt sig till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna redan 1952, men konventionen trädde inte ikraft förrän den 3 september 1953. Sedan dess har Sverige varit bundet av konventionen, men det har inte svenska domstolar varit. Högsta Domstolen har, tvärt emot andan i konventionen, drivit den så kallade

transformationsprincipen. Den innebär att svensk domstol skall strunta i konventionens innehåll till dess att konventionens regler förvandlats till inhemsk svensk lag. Tidigare socialdemokratiska och borgerliga regeringar har ställt sig bakom denna linje, vilken inneburit att många svenska domstolar vägrat att ta hänsyn till konventionen när de prövat olika ärenden. En av den tidigare regeringen Bildts framsteg på de mänskliga rättigheternas område var att i riksdagen genomdriva att Europakonventionen likställs med svensk lag, vilket skett nu från den 1 januari 1995. Från och med 1995 blir det alltså möjligt för svenska medborgare att redan i svensk domstol göra gällande de rättigheter som finns i Europakonventionen. Vi får se om det leder till färre fällande utslag i Europadomstolen mot Sverige.

Motormännen kräver längre tomgångskörning

Motormännens Riksförbund kräver nu att landets kommuner ser över reglerna för tomgångskörning. Eftersom större delen av bilparken numer är utrustad med katalytisk avgasrening (60 procent av alla körning sker med katalysatorrenade bilar) är det från miljösynpunkt bättre att tillåta längre tomgångskörning. Det är nämligen själva startfasen som släpper ut de flesta avgaserna. Studier som gjorts av Saab Automobile (som är en av de två biltillverkare som har en modell som uppfyller de högsta miljökraven) visar att en katalysatorrenad bil som går på tomgång i tio minuter släpper ut mindre avgaser än en bil som stannas och återstartas inom tio

minuter. En sann miljövän bör alltså protestera mot lokala tomgångskörningsförbud som är kortare än tio minuter (de flesta kommuner har tre minuter, några som är extra miljövänliga har en minut).

Idag släpper hela personbilstrafiken ut bara dubbelt så mycket kväveoxid som hela Sveriges busspark, trots att personbilarna svarar för tio gånger så många personkilometer som bussarna. Problemet med bussaarna är dels att de utnyttjas dåligt – få passagerare per säte, dels att de vanligen har dieseldrift som inte är reglerat med samma stränga krav som den vanliga bensinmotorn (otto-motorn).

Intet går utan regeringens granskande öga...

Regeringen (ja faktiskt den förra regeringen Bildt) utfärdade härförleden en förordning om godkännande av hovslagare. Ingen hovslagare må utöva sitt yrke utan att först vara godkänd av Statens jordbruksverk, detta enligt ett tillkännagivande i Svensk Författningssamling.

Vad är sanning?

Frågan ställdes redan av Pontius Pilatus och nu understundom även i våra domstolar. Inte minst aktuell är frågan i mål om incest, som blivit nästintill en industri för disciplinen "vittnespsykologer". Domstolarna anlitar sådana för att ta reda på vad som verkligen hänt, när barn i förskoleåldern förhörs. Går det inte att få ut ett användbart fällande vittnesmål i första försöket tas frågorna om med en annan vinkling och till slut triumferar utredaren med att ett nytt incestfall avslöjats. Domstolen tar intryck av psykologens uttalande och avkunnar en fällande dom. Ibland med rätta och då är det naturligtvis bra. Men i flera upprörande fall som Contra redogjort för tidigare med orätt.

Frågan diskuteras utförligt i Lennart Hanes utmärkta bok "Rättvisan och psykologin", som kan rekvideras från Contra för 195 kronor inklusive porto (vid förskottsinsbetalning på postgiro 85 95 89-4).

En förklaring till varför långa och många förhör med små barn kan ge underlag för oriktiga fällande vittnesmål får vi i tidsskriften Illustrerad Vetenskap som låter berätta att nya psykologiska undersökningar visar att om man upprepade gånger frågar ett barn om påhittade händelser börjar en stor del av barnen att fullt och fast tro på att händelsen verkligen ägt rum.

Europas längsta arbetstid

Den vanliga veckoarbetstiden i Sverige på 40 timmar är den längsta i EU. Spanien har också 40 timmar, annars ligger flertalet länder lägre, vanligen mellan 36 och 39 timmar. Svenska semesterregler ligger däremot i överkant av EU-standarden även om 5 veckor är det som gäller också i till exempel Frankrike och Österrike. När det gäller verklig arbetad tid per år ligger Sverige lågt, eftersom vi har så många anledningar att vara lediga från jobbet.

Ingen brist på arbetskraft

När högkonjunkturen visar sig på vissa områden uppstår flaskhalsar. Företag kan uppleva brist på arbetskraft, trots att det finns många arbetslösa på andra orter eller med fel yrkeskunskaper. Dessutom kan det ju vara så att arbetsförmedlingen inte fungerar effektivt – eller... AMS-chefen Göte Bernhardsson är säker på sin sak. Han har utlovat en granskning av varje fall där massmedia påtalar att ett företag inte får tag på arbetskraft. En person på AMS har avdelats för att på deltid granska fallen. Han har kommit fram till att det inte alls är brist på arbetskraft. När Åtvidabergs träindustri i media hävdade att det var svårt att få tag på folk konstaterade AMS utredare att det visst fanns folk att få, men att det inte fanns någon som ville arbeta till den lön som företaget erbjöd... Och när Spaljisten i Åseda inte kunde få tag på maskinskötare konstaterade AMS utredare att det visst fanns folk, företaget ställde bara för höga krav...

(Dagens Industri)

Stopp för kubanska flyktingar

I ett av socialdemokrater styrt Sverige har regimen svårt att tänka sig att det kommer flyktingar från socialistiska länder – där trivs väl alla och vill stanna kvar. Så var det på 1980-talet när Sverige skickade tillbaka flyktingar från hela det kommunistockuperade Östeuropa (med enda undantag Sovjetunionen). Då kom bara någon enstaka kuban till Sverige. Samtidigt släpptes det in tiotusentals människor med uppfattningar som kunde innebära ett gott framtida röststöd för det socialistiska regeringspartiet.

Idag är läget annorlunda. I Östeuropa behöver man inte längre fly undan socialismen, samtidigt som det blivit lättare att ta sig från Kuba till Sverige. Under förra året sökte ungefär 600 kubaner politisk asyl i Sverige. När detta skrivs ligger ansökningarna och väntar på avgörande. Sam-

tidigt som regeringen satt stopp för fler kubanska flyktingar genom att införa visumtvång för kubaner, samtidigt som naturligtvis inga visa i praktiken kommer att beviljas.

På invandrarverket säger man nu att det går bra att skicka tillbaka flyktingar till Kuba. Att landet har tusentals politiska fångar och är en av bara en handfull kvarvarande kommunistdiktaturer har tydligen aldrig nått fram till Norrköping.

Dyr utbildning – men ger den resultat?

Av OECDs statistik över industriländernas satsning på utbildning framgår att Sverige med god marginal toppar listan "kostnad per elev i procent av BNP". Trots detta är utbildningsnivån på svenska ungdomar lägre än i flertalet andra industriländer och svenska skolungdomar får genomgående ganska låga värden på de internationella test som görs för att jämföra färdigheterna i ämnen som språk och matematik. Vi får alltså väldigt lite för de stora resurser vi satsar, vilket möjligen har sin förklaring i att skolan i Sverige är en helt politiskt styrd sektor.

När det gäller andelen svenskar som tar akademisk grundexamen hamnar Sverige mycket ofördelaktigt i en jämförelse. Bara drygt tio procent av svenskarna tar akademisk grundexamen, medan siffran ligger tre gånger så högt i Kanada, Norge och USA.

Några spridda röster i riksdagsvalets slutsammanräkning:

Aktionsgruppen ÖB till enväldshärskare (var det en galning eller ÖB Owe Victorin själv manne?), Anarkistiska rojalistpartiet, Anna Nicoles Framparti, Axel Nilssons parti för den nordtyska kaninens fortlevnad, Axels parti för uppförande av en Gary Larson-byst på Stortorget, Bredare Trottoarpartiet, Det Konglige Skianderi (hela nio röster!), Doktor Kalkyls parti för billigare plektrum, Folkfronten för Hultsfredsfestivalens nedläggande (hav tröst alla vänner av Hultsfred, bara en enda röst), Frihetsfronten (sex röster!), Get-partiet (15 röster!), Harley Davidson-partiet (7 röster), Hästen Piggis parti, Jörgen Karlssons parti för kall öl på systemet, Oden den allsmäktige och enögde, Partiet för allians med USA, Partiet för fåniga fikusar med lagg, Partiet som vill att Susanne Osten ska para sig med en liten, Svenska Småbils- och rusdrycksförbundet (4 röster) och Vetranpartiet Bakåsträvarna.

UTLANDS-NYTT

Valfusk i Sydafrika

Allt gick förvisso inte rätt till i valet i Sydafrika förra året. Av 22 miljoner röstberättigade röstade 23 miljoner! Bland annat bussade ANC runt sina anhängare så att de kunde rösta i olika vallokaler. Det fanns valdistrikt med ett valdeltagande på 300 procent.

Röstsammanräkningen tog en vecka. Under en tid avbröts röstsammanräkningen och när TV återigen visade sammanställningar över inkommande röster hade 15 000 röster försvunnit för ett parti och flera tusen för ett annat – sedan den tidigare rapporten som byggde på färre avgivna röster. De stora partierna gjorde upp om att inte klaga på valresultatet "i nationens intresse".

Valpropagandan distribuerades huvudsakligen via etermedia. Etermedia kontrolleras av staten som genom South African Broadcasting Commission kontrollerar de tre viktigaste TV-kanalerna. De gav möjlighet för de av den förra och den tillkommande regimen sanktionerade partierna att framföra sina budskap, medan det oppositionella Federal Party (ett nyliberalt parti) vägrades tillgång till TV-kanalerna på samma villkor som andra partier.

Dussintals kommunister blev invalda i parlamentet under ANCs partinamn. Så även om Nelson Mandela nu för en förhållandevis demokratisk politik finns det betydande risker för att den sydafrikanska politiken ska styra i annan riktning när Mandela på grund av sin höga ålder tvingas dra sig tillbaka.

(ISIL International Report, San Francisco)

Ayn Rand på ryska

Ayn Rands berömda roman *De levande*, som handlar om tiden efter ryska revolutionen i St Petersburg, har nu äntligen kommit ut på ryska. Märkligt nog är det det ryska flottministeriet som gett ut boken, eftersom det ännu inte finns några nämnvärda privata förlag i Ryssland. Originalutgåvan utkom i USA 1936 och en svensk översättning kom 1978. Ayn Rands romaner har sålts i sammanlagt 25 miljoner exemplar. Ayn Rand var född i St Petersburg 1905, men flydde till USA, där hon

startade sina karriär som författarinna.

(ISIL International Report, San Francisco)

Kina privatiserar bostäderna

Det kommunistiska Kina går nu ett bra steg längre än Sverige genom att privatisera en stor del av bostadsbeståndet, som hittills huvudsakligen ägts av "arbetsgivarna". Under de kommande tjugofem åren kommer en del av inkomsten att avsättas för att de hittillsvarande hyresgästerna ska få full äganderätt till de bostäder de bebod.

(ISIL International Report, San Francisco)

Estlands antiinflationspolitik

Estland har i lag reglerat ett förbud för riksbanken att låna ut till staten. Det omöjliggör i praktiken ett budgetunderskott, något som Estland är ensamt om i Östeuropa. Detta leder i princip till låg inflation. Dock har Estland inledningsvis haft en mycket stark valutakurs, kopplad till den tyska marken, vilken gjort att det funnits utrymme för inflation, för att "normalisera" penningvärdet. När detta är "uppnått" lär inflationen lysa med sin frånvaro i Estland, det finns inga statliga knep som kan underblåsa inflationsbrasan.

(Dagen Industri)

Oro på Taiwan

En japansk tidning, *Sankei Shimbun*, har hävdade att den Centrala Militärkommissionen i Peking har lagt upp tidsplanen för en militär attack mot Taiwan. Det dokument som *Sankei Shimbun* hänvisar till uppges vara upprättat den 10 juli 1994 och kunna sättas i verket dels om Taiwan skulle förklara sig självständigt (Republiken Kina på Taiwan anser sig företräda ett enat Kina, på samma sätt som kommunisterna i Peking, men det finns oppositionella grupper som anser att Taiwan även formellt ska frigöra sig från Kina), dels om främmande militär skulle ta över makten på Taiwan, dels om den "sociala ordningen" på Taiwan skulle bryta samman. Den kommunist-kinesiska studien säger att ett anfall 1996 skulle vara fördelaktigt, eftersom Taiwans pågående upprustningsplaner då ännu inte fått avsedd effekt, samtidigt som Republiken Kina på Taiwan har presidentval 1996.

Dokumentet redovisar en detaljerad plan för hur kommunisterna skulle ta över makten på Taiwan med militärt våld, vilket förorsakat betydande oro på Taiwan.

(The Free China Journal, Taipei)

När Argentina

kunde spendera...

När Eva Perón, hustru till Argentinas diktator Juan Perón, besökte Frankrike 1947, kunde hon meddela att Argentina lånade ut 150 miljoner dollar till Frankrike för inköp av vete. Det var bara ett år efter det att hennes make övertagit presidentposten i Argentina och infört den planekonomi som snart skulle föröda det en gång så välmående Argentina. Juan Perón hade för övrigt hämtat inspiration till sin politik under sin tid som argentinsk militärattaché i Mussolinis Italien under slutet av 1930-talet.

Hasch leder inte till tyngre knark

I USA kan man studera sociala frågor genom att jämföra situationen i olika delstater med varierande regler. Där har man studerat vilka konsekvenser lättare eller svårare tillgång till marijuana (en mildare form av hasch) får för bruket av tyngre narkotika. De amerikanska studierna visar inte på något samband mellan god tillgång till marijuana och missbruk av tung narkotika. Däremot finns det ett samband mellan missbruk av tung narkotika och marijuana i de områden där den organiserade brottsligheten har kontroll över marijuana-handeln. Studierna indikerar snarast att en fri tillgång till marijuana i den legala handeln, skulle rycka undan mattan för den kriminella handeringen av tung narkotika.

(Illustrerad Vetenskap)

Tjuvar i kommunsimens Kina

Många av de bilar som rullar på vägarna i de före detta eller nuvarande kommunistländerna är stulna från ett "kapitalistiskt" land. Bilparken i våra grannländer på andra sidan Östersjön (de baltiska staterna, Ryssland och Polen) består av tre delar: bilar som tillverkats efter öststandard i de gamla bilfabrikerna (bilar som snabbt blir obrukbara), bilar som stulits i Väst (nya och eleganta bilar av Västfabrikat) och importerade "skrothögar" från Väst (hur många Saab och Volvo av sjuttioårsmodell rullar inte numera helt legalt i Baltikum eller Polen – de kan ju köpas för någon tusenlapp i Sverige och säljas med god

avans på andra sidan Östersjön).

Också i Kina rullar det många bilar som kommer från Väst. Dock ganska sällan sådana som kommit till Kina på lagligt sätt. Polisen i Hongkong märker genast vilket mode som gäller i Kina vad avser bilar. Just nu predikas återhållsamhet och stöldbarna i Hongkong har i konsekvens härmed förskjutits till enklare modeller. En Mercedes eller BMW klarar sig nu (i motsats till för några år sedan) skapligt i Hongkong, medan däremot exklusiva varianter av Honda och Toyota är begärliga stöldobjekt – de sticker inte de kommunistiska myndigheterna lika mycket i ögonen.

(Dagens Industri)

Kan man lita på Kina?

Många svenska företag tror blögt på en framtid på den kinesiska marknaden. Om varje kines köper bara en hundradel av vad en svensk köper har företaget i ett slag mer än fördubblat sin försäljning... Men liknande förhoppningar har spritts tidigare. Under Mao Tse-tung och under Hua Kuo-feng. Likaväl som nu under (de sista åren av) Deng Hsiao-pings styre. Den kinesiska ekonomin växer snabbt – i den mån den kommunistiska regimen ger efter för marknadsekonomiska realiteter och släpper entreprenörerna fria. Men hur länge kommer denna frihet att vara? Vid flera tidigare tillfällen har svenska företag glatt satsat på den kinesiska marknaden, för att efter några år bistert konstatera att de aldrig fick betalt för de varor som levererades. Den risken är inte borta. Det finns all anledning att se försiktigt på den kinesiska marknaden. En affär går inte ut på att sälja utan på att få betalt. Och utsikterna att få betalt av kineserna är inte lika goda som utsikterna att sälja.

Ett exempel på vart kinesisk affärsmoral kan leda är McDonalds i Peking. Restaurangen (som är världens största McDonalds-restaurang, trots att en Big Mac kostar nästan en månadslön för en genomsnittlig arbetare), har ett tjugoförårigt kontrakt på lokalerna. Men läget är bra och en affärsman från Hongkong med goda kontakter med de kommunistiska myndigheterna vill gärna bygga ett affärscentrum på tomt. Följden blir att McDonalds vräks, trots att de har kontrakt på tjugo år. Kinesiska domstolar går alltid regimen ärenden och McDonalds blir alltså rättslöst. Andra leverantörer till det kommunistiska Kina riskerar att hamna i samma situation.

Störst bland svenska företag med affärer

på Kina är Ericsson. Ericsson har hittills fått betalt, men företaget har försiktigt nog utverkat svenska statliga garantier på större delen av sin export till Kina. Följden blir att vi skattebetalare i slutändan riskerar att få stå för hela kostnaden för de produkter och tjänster som leveras av Ericsson i Kina. Vilket intresse har svenska skattebetalare av att låta kinesiska profitörer på handel med importkvoter till EU tala i mobiltelefoner från Ericsson som levererats på svenska skattebetalares bekostnad?

Ingen ström på Kuba

Den ekonomiska krisen på Kuba (en av bara en handfull kvarstående planekonomier) har nu lett till att den akuta bränslebristen förorsakar långa elavbrott. Havannaborna får räkna med att vara utan elektricitet tio timmar om dygnet. Krisen har blivit akut sedan Ryssland stoppade sin subventionerade export av olja till Kuba.

(Idag, Göteborg)

Kommunister till makten!

Landet som går mot strömmen heter Nepal. Detta, ett av världens fattigaste länder vid Himalayas södra sluttning, har nyligen haft fria val där kommunisterna blev dominerande parti! Hela världen vänder kommunismen och socialismen ryggen och så väljer ett land för första gången en kommunistisk regim genom fria val – något som aldrig inträffat tidigare på något ställe i hela världen. Utfallet av detta val är på sitt sätt signifikativt. Idag består kvarvarande kommunistiska länder av några av de allra fattigaste staterna i världen, en fattigdom som skapats av kommunismen även när de naturliga förutsättningarna varit de bästa tänkbara (till exempel i Mozambique och Tanzania). I Nepal har man hamnat i fattigdom utan den kommunistiska orsaken och plötsligt tror folket att det som skapat fattigdom i resten av världen skall rädda dem från fattigdom i Nepal. Så blir naturligtvis inte fallet.

Svensk polischef betald av KGB

Förre KGB-generalen Oleg Kalugin har skrivit en bok om sina 32 år i den sovjetiska hemliga polisens tjänst. Kalugin har mycket på sitt samvete och erkänner i boken bland annat att han var inblandad i det så kallade paraplymordet på den oppositionelle bulgariske radiomannen Georgij Markov i London 1978.

Från svensk synpunkt är det mest intressanta i boken informationerna om KGBs

goda källor i Sverige och Norge. Kalugin berättar bland annat att en svensk polischef till KGB överlämnat dokument både från polisen och UD. Vid ett sammanträffande med Kalugin i Wien fick han 10.000 dollar i utbyte mot dokumenten. Kalugin väljer att inte avslöja några namn på agenter som inte redan är kända, men berättar att polischefen i fråga senare dömts till fängelse. Dock inte för spioneri. Antalet svenska polischefer som dömts till fängelse är förhoppningsvis begränsat, varför det kanske kan bli aktuellt med påbackning på straffet.

Slovakien på efterkälken

Mannen bakom Tjeckoslovakiens delning Vladimir Meciar är tillbaka till köttgrytorna, sedan det i parlamentsvalen gått dåligt för den anti-Meciar-koalition som under senare tid styrt landet. Meciar har nu bildat en koalitionsregering, vars första åtgärd blev att stoppa det ambitiösa privatiseringsprogram som lagts upp av den tidigare regeringen. Det programmet tillkom för att Slovakien inte skulle halka alltför långt efter sina framgångsrika grannar Polen, Ungern och Tjeckien. Men nu blir det alltså inget av. Den på tunga och ålderdomliga statsföretag baserade industrin kommer att fortsätta att få statliga subventioner, privata initiativ kommer att hämmas och de utländska investeringarna kommer liksom tidigare att koncentreras till grannlandet Tjeckien.

Åter småflygplan från USA

Den bisarra amerikanska skadeståndsjuridiken ha som vi tidigare berättat i Contra, medfört att tillverkningen småflygplan i stort sett upphört. Cessna, Piper och andra välkända fabriker har inte tillverkat flygplan på tio år, men kommer nu igång igen. Detta sedan advokatlobbyn i Washington lidit ett första litet nederlag. Enligt lag har nu tillverkarens ansvar för småflygplan begränsats till 18 år efter leveransen för propellerflygplan och 22 år för jetflygplan. Denna begränsning uppges minska flygplanstillverkarnas försäkringskostnad med 70 procent! Den amerikanska småflygplansindustrin tillverkade under slutet av 1970-talet 17 000 flygplan om året, men under 1993 var tillverkningen nere på 900 – vilket främst avsåg exklusiva affärsjetplan. Nu räknar bara Cessna med att kunna tillverka 2000 enklare propellerflygplan per år.

Kalla krigets hjältar:

Churchill - bäst i småblåst

Av Tommy Hansson

Det kalla kriget har sitt upphov i Sovjetunionens aggressivt expansionistiska stormaktspolitik i det Andra världskrigets kölvatten. Ryssarna kunde då genom att utnyttja godtrogenhet och svaghet hos västmakterna säkra dominans över Östeuropa för drygt fyrtio år framåt.

En av de få statsmän som klart insåg vartåt Sovjet syftade var Winston Churchill, hjälten från kriget som vid ett tal i Fulton, Missouri, 1946 varnade för den kommunistiska expansionen och därmed myntade begreppet "järnridån" (iron curtain). Som vanligt var Churchill före sin tid.

Läget i världen var efter krigsslutet 1945 på flera sätt idealiskt för Sovjetunionen. Landet hade förvisso dragit ett mycket tungt lass i kriget mot Hitlertyskland och förlorat tjugo miljoner man – vilket skapade en enorm PR för Sovjet. Att det var just Sovjet som genom att gå samman med Tyskland i augusti 1939 (Molotov-Ribbentropakten) hade gjort kriget praktiskt möjligt hade snart fallit i glömska.

Därtill kom svaghet och förvirring hos de väsliga segrarmakterna. I USA undergrävdes regeringsauktoriteten genom president Roosevelts dödliga sjukdom, vilken gjorde att han blev ett lätt byte för den beslutsamme Stalin vid den krigstida stormaktskonferensen i Jalta på Krim i början av 1945. Den amerikanska administrationen var dessutom djupt infiltrerad av kommunistiska agenter, av vilka den senare så beryktade Alger Hiss var en av Roosevelts närmaste rådgivare i Jalta. England var å sin sida efter sin outtröttliga krigsinsats under Churchill i det närmaste bankrutt, medan Frankrike och Italien var svaga skuggor av sitt gamla jag. I denna för den fria världen bekymmer-

samma situation ansåg många liberaler och socialdemokrater att bästa sättet att undvika tråkigheter i umgänget med den krigsallierade Sovjetunionen var en välvilligt överslättande attityd – en ny eftergiftspolitik.

Jalta

Winston Leonard Spencer Churchill (1874-1965) var av en annan mening. Han hade tvingats bevittna hur västmakterna i Jalta den 4-11 februari 1945 gått med på eftergifter gentemot Moskva på punkt efter punkt. Vad västerlandets politiker hade

Winston Leonard Spencer Churchill på äldre dagar, mätt på ära och berömmelse.

svårt att inse var, att ingångna avtal för kommunister inte var värda ens papperet de är skrivna på. Det visade sig i Jalta tydligast beträffande Polen-frågan. Sovjetiske utrikesministern Molotov hade lovat att fria val skulle kunna hållas i Polen "inom en månad". I verkligheten kom det att dröja två år innan polackerna kunde gå till val. Och då hade ryssarna efter utrensningar sett till, att alla besvärliga "reaktionärer" (läs: alla som inte godkände kommunismen som statsideologi) hade oskadliggjorts.

Winston Churchill insåg klarare än de flesta att Jalta i själva verket var "ett nytt München". Dels var han dock insärjd av

tidigare nödtvungna eftergifter under kriget, dels handikappades han av dens dödsmärkte Roosevelts lama agerande och naiva inställning gentemot Stalin och Sovjet.

Den som hade trott att Stalin skulle bli mer försonligt inställd till västdemokratierna efter sina framgångar i Jalta tog gruvligt miste. Tvärtom tog ryssarna snart till offensiven. Redan i början av mars framvingade de ett för dem förmånligt maktskifte i Bukarest. Den 19 mars sade man bryskt upp vänskapstraktaten med Turkiet. Och som en logisk konsekvens av sitt lama agerande i Jalta erkände USA och England i juli 1945 den nya, pro-sovjetiska regimen i Polen de jure.

Det stod nu för insiktsfulla bedömare klart, att en fortsatt eftergiftspolitik ingalunda skulle verka hämmande på Sovjetunionen – tvärtom. Arvid Fredborg skriver i sin bok *Tredje gången* (1948):

"Den engelska statsledningen med Churchill och Eden i spetsen hade vid denna tidpunkt insett, att det var nödvändigt att bjuda den ryska politiken spetsen. Men dels var Winston Churchill bunden av sin tidigare, låt vara nödtvungna, medverkan i den rooseveltska politiken och dels hade han parlamentsvalen förestående i Storbritannien (sic). Det gällde för honom att icke utmana den brittiska allmänheten genom att göra något, som skulle kunna tolkas som en anti-rysk åtgärd och följaktligen av arbetarpartiet kunna stämpas som 'reaktionärt'."

Potsdam

Winston Churchills konservativa parti fick inte förnyat förtroende av den engelska väljarkåren. Liksom senare George Bush tvingades Churchill inse, att glorian från krigssegern inte med automatik låter sig transformeras till valsegrar. I nyvalet till parlamentet i juli 1945 segrade således Labour och besatte 393 av platserna i underhuset mot endast 198 för de konservativa. En majoritet av väljarna fruktade, att Tories skulle ge landet ökad arbetslöshet och sänkta löner som på 1930-talet. Chur-

chill hade heller inte lyckats övertyga väljarna om att Labour bestod av farliga, röda revolutionärer.

Ny premiärminister blev Clement Attlee, vars sosseregierung under åren 1945-51 införde restriktioner och ransoneringar som väl kunde mäta sig med krigsårens knapphet. Under denna tid förstatligades bl a de brittiska kolgruvorna. En dråplig bild av hur det kunde gå till under dessa år ger filmen *Svinaktiga affärer* med komikern Michael Palin; den handlar om kötttransoneringens vådor.

Churchill tvingades som en konsekvens av det bittra valnederlaget den 28 juli 1945 lämna segrarmaktskonferensen i den gamla preussiska militärstaden Potsdam till förmån för sin besegrare Attlee, medan Roosevelts plats hade tagits av efterträdaren Harry Truman. Det var i Potsdam som principerna för Tysklands och Koreas delning slogs fast. Fredborg:

"Märkligast var måhända, att i specialbestämmelserna om förvaltningen av Tyskland anglosachsarna accepterade en rad formuleringar, som även i händelse av den största harmoni mellan de tre segrarmakterna måste ge anledning till trassel och besvärligheter... Till sist framstår det som ett tämligen ofattbart mysterium, att anglosachsarna och fransmännen accepterade, att deras kommunikationslinjer till Berlin och Wien skulle löpa genom de ryska zonererna och ej genom anglosachsiska korridorerna till de båda huvustäderna."

I Potsdam drabbade Churchill gång efter annan samman med den sovjetiske diktatorn, men Stalin var orubblig. Denne genomförde en avledningsmanöver genom att kritisera Englands agerande i Grekland, som faktiskt undgick att i likhet med andra östeuropeiska länder hamna under den röda stöveln.

Fulton-talet

Parallellt med de ryska vinsterna vid krigs- och efterkrigskonferenserna gick kommunisterna på olika håll i världen till offensiv. I ett västland som Frankrike noterades de betydande valframgångar. Men förutom i Grekland tvingades de röda på reträtt också i Iran och Turkiet.

En vändpunkt i den för Moskva gynnsamma internationella utvecklingen inträffade under månaderna februari och mars 1946. Den 15 februari meddelade först Kanadas regering att en vittförgrenad spionageorganisation avslöjats. Detta hade

kunnat ske tack vare att en ung chifferör vid den sovjetiska ambassaden i Ottawa, Igor Gouzenko, hoppat av. Gouzenko möttes först i det allmänt prosovjetiska klimatet av misstro, men de kanadensiska myndigheterna kunde snart konstatera att hans uppgifter om sovjetiskt spionage mot västvärlden var korrekta. Av undersökningarna framgick, att Kanada var tänkt att bli bas för den mot Förenta staterna riktade undergrävande verksamheten. Affären Gouzenko medförde för Moskva en oerhörd prestigeförlust, och snart kom andra spionavslöjanden i en rad länder, bl a Storbritannien och USA.

Det var i den atmosfären Winston Churchill den 5 mars 1946 höll sitt ryktbara tal inför Westminster College i Fulton, Missouri. I talet, kallat "Fredens livsnerv", framhöll den brittiske statsmannen bl a: "En skugga har fallit på den skådeplats, som så nyligen upplystes av den allierade segern. Ingen vet, vad Sovjetryssland och dess kommunistiska internationella organisation ämnar göra under den närmaste framtiden eller vilka gränserna är – om över huvud taget sådana finnas – för dess expansiva och proselytvärvande tendenser... Från Stettin vid Östersjön till Trieste vid Adriatiska havet har en järnridå fällts ned tvärs över kontinenten. Bakom denna linje ligger alla huvudstäderna i Mellan- och Östeuropas gamla stater – Warszawa, Berlin, Prag, Wien, Budapest, Belgrad, Bukarest och Sofia. Alla dessa berömda städer och befolkningen runt omkring dem ligger i den ryska sfären och är alla på ett eller annat sätt föremål ej endast för ett ryskt inflytande utan också för en höggärdig och i många fall tilltagande kontroll från Moskva."

Boer-fånge

Med Churchills Fulton-tal inträdde en ökad realism i västmakternas umgänge med Sovjetunionen. Sovjetkommunismens kritiker fick ännu mer vatten på sin kvarn då ryssarna i början av 1948 tilltvingade sig makten också i centrala Östeuropas sista demokrati, Tjeckoslovakien, vars antikommunistiske utrikesminister Jan Masaryk knuffades ut genom ett fönster och dog. President Eduard Benesj, en symbol i kampen mot den nazistiska ockupationsmakten under kriget, vägrade underteckna den kommunistiska tvångsförfattningen och avgick i juni 1948. Den 3 september var också han död. Enväldig diktator blev

Moskvas handgångne man, Klement Gottwald.

Under tre år mellan 1945 och 1948 fördes totalt 90 miljoner människor av Stalin-regimen med våld, terror och hot under bolsjeviskt välde. Det innebar kommunismens största landvinning sedan Lenins statskupp i Ryssland 1917. I oktober 1949 utropade Mao Tse-tung den s k Folkrepubliken Kina i Peking, och året därpå backade Mao och Stalin upp Kim Il-sung i Nordkorea i dennes angreppskrig mot Sydkorea. Ett par år därefter inledde Ho Chi Minhs kommunister i Nordvietnam sin aggression mot södern, som skulle bära frukt först 21 år senare.

På kände bättre än Winston Churchill totalitarismens rätta ansikte. Ättling till den berömda krigsherren Lord Marlborough, samtida med Karl XII, och son till brittiske ministern Randolph Churchill, som dog i syfilis vid 46 års ålder, genomgick den unge Winston utbildning vid Harrow och militärakademien i Sandhurst. Han inträdde i armén 1895 och tjänstgjorde därefter på Kuba (där han fick smak för cigarrer), i Indien och Sudan innan han skrinlade den militära karriären och blev krigskorrespondent i Sydafrika under Boerkriget 1899-1902. Han var redan då en välkänd skribent. I Sydafrika blev Churchill den 15 november 1899 fånge hos boerna. Den man som tog honom till fånga var fö Louis Botha, som några år därefter blev Sydafrikas förste självständige premiärminister.

Läget komplicerades av att Churchill ingalunda var någon vanlig civil krigskorrespondent. Han skriver om händelsen i sin klassiska bok *Min ungdom* (My Early Life) 1930:

"Jag kände krigslagarna tillräckligt för att veta, att en civil till hälften i uniform, som tagit verksam del i en strid, även om han inte skjutit själv, kan dömas av ståndrätt att omedelbart skjutas. Inte någon armé under världskriget (det första, förf anm) skulle ödslat tio minuter på saken."

Politiska karriären

Men Churchill sköts lyckligtvis inte utan blev anständigt behandlad av boerna. Så småningom hamnade han i krigsfängeläget i Pretoria, varifrån han lyckades fly. Via godståg (i en kolvagn) hamnade han i Lourenço Marques i Portugisiska Östafrika (nuvarande Moçambiques huvudstad Maputo). När han anlände till Durban i

Sydafrika på nyåret 1900 hyllades den 25-årige Churchill som en stor hjälte och blev världsberömd över en natt. Han hade redan lukrativa avtal om krigsrapporter med tidningar i England, och hans aktier försämrades inte precis genom äventyren i Sydafrika. Efter hemkomsten blev unge Churchill en ytterst välbetald föredrags-hållare i såväl England som Förenta sta-terna, det senare moderns hemland.

Sydafrika kan också sägas ha utgjort startpunkten för Winston Churchills poli-tiska karriär. Med strapatserna i Afrika i bagaget blev han konservativ ledamot av underhuset för arbetarstaden Oldham 1900, men bröt med Tories p g a Joseph Cham-berlains tullpolitik 1904; därefter represen-terade Churchill liberalerna. 1905 utsågs han till undersekreterare i kolonial-departementet och visade då sympati för boerna. 1908-10 tjänstgjorde Churchill som handelsminister och 1910-11 som inrikesminister.

När Churchill 1911 blev marinminister fick han på sin lott att stärka den anrika brittiska flottan. Det gjorde han med den

äran, och då världskriget utbröt 1914 stod den förhållandevis väl rustad. Efter miss-lyckandet vid Dardanellerna 1915-16 gjor-des Churchill ansvarig och tvingades avgå; han valde därpå att tjänstgöra som vanlig officer vid västfronten. 1917 var han emel-ler tid tillbaka i regeringen och fungerade 1919-21 som krigsminister. Under denna tid och närmast därefter bidrog Churchill mycket aktivt till militära och paramilitära försök att destabilisera den ännu svaga bolsjevikregimen i Ryssland. De försöken misslyckades tyvärr.

1921-22 var Churchill kolonialminister men tvingades i valen 1922 tömma neder-lagets kalk, inte minst sedan han utsatts för hård kritik för sin antibolsjevikiska linje i Ryssland. 1924 var han tillbaka i under-huset i det konservativa fadershuset, och 1924-29 var han finansminister.

Litteraturpriset

Winston S. Churchills insatser, inte bara för England och hennes allierade under två världskrig utan för den mänskliga civili-sationen i stort, torde vara så välkända för

Contras läsare att vi här inte i detalj skall gå in på dessa. Det må vara tillräckligt att påpeka, att Churchill tidigare än de flesta med intuitiv klarhet insåg vad den barba-riska nationalsocialismen i Tyskland gick för. Efter krigsutbrottet 1939 blev han en självskriven medlem av den brittiska koa-litionsregeringen och var ett oomstritt premiärministerval när eftergiftspolitikern Neville Chamberlain (son till Joseph) av-gick den 13 maj 1940, då Hitler redan lagt en stor del av Europa under sig.

Slutligen skall erinras om att Churchill återkom som premiärminister 1951 och då mycket verksamt kom att bidra till en väst-lig samförståndspolitik. 1953 fick han Nobels litteraturpris och satt i underhuset till sin död vid 91 års ålder 1965.

Churchill var en lysande "krispolitiker" – han fungerade bäst då det blåste som snålast, ofta med en flaska whisky och en låda cigarrer inom räckhåll. Han blev ett Forsynens redskap i en svår och förvirrad tid.

Vid sin ankomst till Durban i Sydafrika på nyåret 1900, sedan han flytt från krigsfångenskap hos boerna, blev Churchill föremål för ovasionsartade hyllningar.

Contra i det postkommunistiska Rumänien:

Kommunisterna fick andra namn...

"Revolutionen" i Rumänien i december 1989 resulterade i att paret Ceausescu försvann. Men redan i januari 1990 visade det sig att det bara blev ett byte av kommunistiska makthavare. Till och med höga officerare som i december beordrade säkerhetspolisen att skjuta på demonstranterna är kvar eller har befordrats. Bara ett exempel: Ilie Verdet, en av de högsta potentaterna under Ceausescu-eran, som bl a deltog i straffandet av de strejkande gruvarbetarna i Jiuldalen 1977, är idag ledare för socialistpartiet (PSM).

Ett tidigt tecken på att de gamla kommunisterna fortfarande har makten var att den viktigaste anklagelsen mot Ceausescu var att han beordrade att skjuta i massan; men inget sas om hans terrorvälde under 25 år. En stor del av hjälpen under våren 1990 kom från Ungern, men detta förtegs av ledningen. Ungarnas hjälp beskrevs snart som "inblandning i landets inre angelägenheter".

Ceausescus son, Nicu, sattes i fängelse under upprorets första dagar. Men snart visade det sig att den nya regimen skyddade honom; hans advokat har så gott som rentvått denne allmänt hatade playboy, som grovt missbrukade sin ställning som Ceausescus kronprins. Han hävdade att han var svårt sjuk, och detta bekräftades av ett läkarintyg utfärdat av A. Oproiu, hög tjänsteman inom sjukvårdsministeriet; han skrev "levercirrhos" som diagnos. Nicu Ceausescu släpptes från fängelset. Det visade sig senare att han aldrig haft levercirrhos, läkarintyget ljög.

Också våren 1990 började en del av pressen anklaga ungrarna i Szekler-området (Szekelyföld) för att de hade "dödat rumäner" – när det i verkligheten handlade om att man den 21-22 december lynchade några allmänt hatade Securitate-officerare (vilket hände i hela landet).

Hungerstrejkande människor vid torget i Cluj-Napoca (ungerska Kolozsvaar, tyska Klausenburg) vilka förlorat sina besparingar på Caritas.

I februari 1990 organiserades den "kulturella föreningen" Vatra Romaneasca, som sedan dess öppet och våldsamt agiterar mot alla nationella minoriteter i landet.

Demonstrationer mot den nya regimen – Nationella Räddningsfrontens Petre Roman samt president Iliescu – fackföreningarnas protester, gruvarbetarnas framfart, m m har också rapporterats i svenska massmedia.

Oppositionen

organiserades och dess ledare var Emil Constantinescu, universitetsprofessor i Bukarest. Där ingår det gamla Nationella bondepartiet (med få anhängare nu), en del liberaler, UDSR (Ungarnas demokratiska sammanslutning i Rumänien) och några småpartier. Under valkampanjen hösten

1992 uppträdde Iliescu, som vet hur man skall ta folket, hela tiden överlägset, spelade en sorts landsfader; hans budskap var enkelt, optimistiskt. Oppositionen argumenterade genom att peka på de många missförhållandena, korruptionens enorma utbredning, den allmänna moralens förfall, inaktiviteten när det gäller ekonomiska reformer och nya, nödvändiga lagar, o s v – men det var tydligen för komplicerat för vanligt folk.

Ett avgörande moment var det regerande partiets och presidentens samarbete med de högerextremistiska organisationerna. Detta har säkrat dem en popularitet bland stora massor, vilka var indoktrinerade redan av Ceausescu i rent chauvinistisk anda. Iliescu och "Räddningsfronten" vann stort.

Pressen får numera skriva i stort sett fritt, även om praktiska problem, framförallt

ekonomiska sådana, begränsar friheten. I televisionen och även i radion överväger i stort regimens inflytande.

Ekonomi

De nya makthavarna talar om demokrati och marknadsekonomi. Att uppnå dessa mål i ett land som i nära ett halvt sekel styrdes av kommunister ter sig så gott som omöjligt. Detta gäller hela Östeuropa, men läget är kanske svårast i Rumänien. Av makthavarnas handlingar är man snarast benägen att dra slutsatsen att de inte ens vill införa normala förhållanden; allt går ut på att ha makt och utnyttja den till egen ekonomisk vinning.

Lagen om privatiseringen antogs 1991 (nr. 58). Den var från början misslyckad; i praktiken visade det sig att lagen möjliggjorde för höga ämbetsmän, även på ministernivå, att dra personliga vinning i jätteformat. Samtidigt kunde den inte lägga grunden för en sund ekonomi. Stora statliga företag har "slaktats", så att de mest framgångsrika delarna "privatiserades" (köptes upp ofta för en spottstyver av någon inom makteliten) medan resten fortsatte som statligt företag. I många fall har man avsiktligt förstört ett företag, för att sedan kunna köpa det billigare. Man har inte sett till att skapa en myndighet som skulle kontrollera denna upprörande procedur. De som får nytta av den vill naturligtvis inte ändra något. Man kan också höra att inte heller funktionärerna som arbetar med privatiseringen har något intresse av att den skall förlöpa rättvist och snabbt, ty då skulle de inte ha möjlighet att sko sig på proceduren och skulle förlora sitt arbete – de vill således helst fortsätta att privatisera även efter sekelskiftet!

I höst diskuterar parlamentet regeringens förslag till ändringar av lagen 58/1991. Det är dock osannolikt att några radikala förändringar skulle genomföras under denna regim.

Föråldrade fabriker

De flesta av de stora statliga fabriker är kvar, med produktion av i allmänhet dåliga varor som är ännu mera svårsålda nu än tidigare – de f d Comecon-staterna köper inte längre. Man försöker behålla så många arbetare som möjligt, för att undvika en ännu värre arbetslöshet; men många har också avskedats. Kriteriet "sist in, först ut" gäller inte – över huvud taget är det svårt att upptäcka något system i

avskedandena. Korruptionen är vanlig även här, men man hittar på speciella metoder – så till exempel i en stor fabrik har ledningen nyligen gjort ett besök sent en kväll. En avsevärd del av arbetsstyrkan var helt enkelt inte på plats – detta användes sedan som ursäkt till avskedande.

Arbetslösheten ligger enligt officiella rapporter på drygt tio procent (den varierar från län till län från sex till 23 procent). Ett ganska litet antal utländska investeringar har kommit under de senaste fyra åren. Enligt en redovisning finns idag 942 miljoner dollar (drygt sju miljarder kronor) i Rumänien som investerats av utländska företag, varav 106 miljoner från 1764 företag i USA.

Jordbruket

En stor del – kanske hälften – av landets invånare är bönder. Det borde vara självklart att all jord som en gång konfiskerades av staten återförs nu till ägarna. I verkligheten är dock svårigheterna enorma även här. Bönderna återfick en viss mängd jord (upp till tio hektar). Det definitiva beskedet om att denna jord är deras egendom har dock fortfarande endast omkring en femtedel fått. Man skulle kunna se detta som en formalitet, men det orsakar en osäkerhet hos bönderna som inte är ägnad att bidra till arbetsglädjen. Värre är att bönderna i stor utsträckning saknar traktorer

och andra maskiner.

1990 pågick ett enormt slöseri inom jordbruksnäringen i Rumänien, som kan ha orsakat större skada än värdet av all hjälp landet fick från utlandet. Lantbrukskooperativens (kolchosernas) och de statliga gårdarnas maskiner stals eller såldes, från byggnaderna stals tegelstenar och annat material som sedan användes vid privata byggen, varvid värdefulla stallar, förråd o s v förstördes. Resultatet är att det idag finns privata jordbrukskooperativ drivna av agronomer eller ingenjörer som redan 1990 försåg sig med de bästa maskinerna som fanns vid de statliga jordbruken och kolchoserna och som går bra nu – medan andra, som inte har gjort detta, behöver stora lån för att kunna köpa de nödvändiga maskinerna.

Priset på konstgödsel, ogräsbekämpningsmedel m m har blivit så högt att bönderna har allt mindre råd att köpa dem (således har under de första sju månaderna 1994 endast en femtedel av det beräknade behovet av konstgödsel köpts. Bönderna för en heroisk kamp: lån beviljas godtyckligt och efter en byråkratisk procedur med kraftiga inslag av korrupktion, på kort tid och på hög ränta (storleksordningen 80 procent; med hänsyn till inflationen inte så hög som det ser ut, men svår att återbetala för bönderna som nyss har börjat bedriva privat jordbruk).

Szekelykö, en jättestor kalkstensklippa invid Torockoszentgyörgi, maximihöjd 1160 m, ca fyra km lång.

En del blir rika!

Folk nära makten kan tjäna stora pengar på import – t ex av billigt kinesiskt socker, varav en stor del visade sig vara hälsovådligt, av potatis från Turkiet, som hösten 1993 såldes på marknaderna för 100 lei, samtidigt som inhemska odlare hade behövt ett pris på minst det dubbla för att få tillbaka sina kostnader och lite förtjänst. Det kommunistiska systemet med att priset på vete – och många andra produkter och varor – bestäms av staten, är kvar.

Staten har också i praktiken monopol på t ex tröskningen. Förra hösten kostade tröskningen av 100 kg spannmål 30.000 - 40.000 lei, i år tar staten 130.000 lei, medan priset på vete hålls på samma nivå som det låg på hösten 1993!

Minoriteterna

Tyskarna (transsylvanska sachsare) har levt i Transsylvanien i 800 år och ungrarna i över tusen år; båda dessa infödda folkgrupper borde därför betraktas som statsbärande folk. Transsylvanien tillhörde från början av 1000-talet det ungerska kungadömet. Alla de gamla ortsnamnen i Transsylvanien är antingen av slaviskt, ungerskt eller (i mindre antal) tyskt ursprung. Rumänska ortsnamn (enstaka) dyker upp först under 1300-talet. Dessa och andra fakta visar att rumänerna började flytta till Transsylvanien under 1200-talet. (Se t ex *Ungrarna i Transsylvanien*, Contra, 1988, sidorna 74 - 87.) Deras andel i befolkningen har dock ständigt ökat och 1921, när området enligt Trianon-fördraget överfördes till Rumänien, var cirka 53 procent av befolkningen rumäner, 32 procent ungrare och åtta procent tyskar.

Stormötet av rumäner i Alba Iulia i december 1918, som uttryckte rumänernas vilja att införliva Transsylvanien med Rumänien, lovade också "fullständig nationell frihet" för minoriteterna och liknande utfästelser gavs av den rumänska regeringen 1919 i ett fördrag med de allierade. Trots detta uttalade Rumäniens grundlag från 1923 att "Det rumänska kungadömet är en (ur nationell synvinkel) enhetlig och odelbar stat". Detta var och är inte sant; det var ägnat att uttrycka ett mål: att alla andra än rumänerna skall jagas bort, förintas eller assimileras. Denna politik fördes av regeringarna mellan kriget (grundlagen från 1991 innehåller samma definition!).

Norra Transsylvanien, med ungersk majoritet, återfördes 1940 till Ungern av skiljedomstolen i Wien (Italien och Tyskland, som då hade haft ett vänskapsfördrag med Sovjetunionen); 43.500 kvkm med 1,3 miljoner ungrare, drygt en miljon rumäner och 80.000 tyskar. I Rumänien blev kvar ca en halv miljon ungrare. Balansen mellan rumäner i Ungern och ungrare i Rumänien var betydligt jämnare (en miljon mot en halv miljon) än idag (20.000 mot nära två miljoner).

Efter kriget gavs norra Transsylvanien tillbaka till Rumänien. Även då, enligt avtalet i Paris 1947, har den rumänska regeringen förpliktat sig att skydda minoriteterna. Fram till slutet av 1940-talet rådde en viss grad av demokrati, där även de nationella minoriteterna hade fått rättigheter, t ex så att de flesta barnen kunde studera på sitt modersmål även på universitetsnivå, då ett ungerskt universitet skapades i Kolozsvár (rum. Cluj). Ungarna var representerade i förvaltningen osv. Med den kommunistiska diktaturens införande försvann denna situation successivt. Minoriteternas egna organisationer upplöstes, allt fler ungdomar och barn tvingades att läsa i rumänska skolor, kyrkornas aktivitet inskränktes kraftigt, chauvinistiska publikationer spred allt mera hat bland majoritetsbefolkningen mot framförallt ungrarna, rumäner från områdena bortom Karpaterna flyttades massvis in i ungerska städer, ungerska läkare tvingades regelbundet att arbeta i områdena bortom Karpaterna, till och med lärare i ungerska språket och litteraturen har ofta skickats till rent rumänska byar och städer, o s v.

Förföljelsen av minoriteterna kulminerade under Ceausescu-regimen. Under dess sista år framfördes till och med planer på att utplåna många byar på landsbygden, vilket skulle ha skadat även rumänerna, men minoriteterna i ännu högre grad.

Överenskommelser måste kontrolleras.

På Helsingfors-avtalets uppföljningskonferens i Wien skrev den rumänske delegaten under överenskommelsen om skydd för de nationella minoriteterna, men uttalade strax därefter att Rumänien inte kommer att hålla sig till den, eftersom "den innebär en inblandning i landets inre angelägenheter". Regimen efter Ceausescu visar en liknande attityd. Det går således

en rak linje av brutna löften från regimskiftet 1920 till idag. Alla rumänska regeringar – demokratiskt valda, fascistiska och kommunistiska – har saboterat minoritetsskyddet fastställt i internationella fördrag. På gräsrotsnivå är läget ännu värre, eftersom lägre instanser lägger till ytterligare inskränkningar i minoriteternas möjligheter till ett normalt liv. Så till exempel har i början av 1994 det rumänska parlamentet röstat igenom ett beslut enligt vilket vägskyllarna i orter med minst tio procent minoritetsbefolkning skall vara tvåspråkiga. Sådana skyltar sattes upp sedan. I Maros (rum. Mures) län har sedan prefekten beordrat vägarbetare att ta ned dessa, även i så gott som rent ungerska byar, vilket de genomförde med polisens hjälp, till och med sådana som sattes upp i privata gårdar – t ex i byns sista hus.

Idag, när grundfördraget mellan Ungern och Rumänien diskuteras på hög nivå, är det extra aktuellt att påminna om detta. Varje fördrag med Rumänien är endast värt papperet det är skrivet på, om det inte innehåller effektiva åtgärder för att kontrollera dess efterlevnad.

Contras reportage från Rumänien fortsätter i nästa nr!

Den ungerska byn Torockoszentgyörgi, på rumänska Coltesti, söder om Kolozsvár.

Armeniens huvudstad Jerevan ligger nära berget Ararat som syns i fjärran. Ararat, där Noaks ark strandade, ligger dock på den turkiska sidan av gränsen.

(Artikeln fortsätter från sidan 10)

utbytt mot sand och järnvägsvagnarna försetts med klotter där det stod "Grattis till olyckan". När Nagorno-Karabachs eget Högsta Sovjet beslutade att området skulle överföras till Armenien organiserade azerer i omgivningen upplopp och massakrer. Hundratals armenier fick sätta livet till och så småningom sattes sovjetiska styrkor in för att underkva den armeniska befolkningsmajoriteten.

Under vintern och våren 1989 flydde människor från de armenisk-befolkade områdena i Azerbajdzjan till Armenien och Nagorno-Karabach, samtidigt som azerer flydde till bland annat Azerbajdzjans huvudstad Baku. Oroligheter och strider uppstod i hela området under 1989. I januari 1990 bröt krig ut mellan armenier och azerer. Ungefär 200 000 armenier som var bosatta i Azerbajdzjans huvudstad Baku var tvungna att fly. Den sovjetiska centralmakten försökte medla och med våld stoppa striderna – utan att lyckas. Konflikten fokuserades alltmer kring enklaven Nagorno-Karabach. Men det var en konflikt mellan lokala makthavare, gärna pampar inom de lokala sovjetstyrda kommunistpartierna. I Prag kunde armeniska och azeriska nationalisterna sluta fred på en konferens.

Armeniens parlament beslutade – fortfarande som en del av Sovjetunionen – att Nagorno-Karabach var en del av Armenien, vilket Azerbajdzjan och kommunistpartiet i Moskva kraftfullt motsatte sig.

Inga fria val

Den 24 augusti 1990 utropades den fria republiken Armenien med 182 röster mot 2 i parlamentet i Jerevan. Den ljumme nationalisten Levon Ter-Petrosjan (som dock satt en tid i fängelse 1989 för att han offentligt krävt att Nagorno-Karabach skulle tillföras Armenien) tog över makten efter kommunisterna. Själv utsågs han till sin post av det gamla Högsta Sovjet och de nationalistiska demonstrationerna mot honom samlade vid något tillfälle över 100 000 deltagare i ett land med mindre än halva Sveriges befolkning.

Den formella självständigheten kom ett år senare, efter kuppförsöket i Moskva. Ter-Petrosjan valdes till president med 83 procent av rösterna i ett val som inte kan betecknas som demokratiskt. Bara regimen hade tillgång till media och det framfördes allvarliga anklagelser om valfusk.

Levon Ter-Petrosjan är själv född i utlandet – i Aleppo i Syrien – och han kallade snabbt till sig en del framgångsrika exilarmerier för att styra landet. Premiärministern Gagi Arutiunjan var till exempel från USA, men han lämnade sin post till Chosrov Arutiunjan sommaren 1992. Den andre Arutiunjan sparkades i februari 1993 av presidenten och ersattes av Grant Bagratyan. Den senaste förändringen anses ha utgjort en positionsförflyttning i marknadsekonomisk riktning.

Kriget om Nagorno-Karabach dominerar

Under åren 1988-1993 har minst 10 000 människor dödat i striderna kring

Nagorno-Karabach. Sommaren 1993 genomförde Armenien en mycket framgångsrik offensiv och det visade sig att azererna hade mycket liten militär motståndskraft. Armenien erövrade hela Nagorno-Karabach och dessutom delar av det område som ligger mellan Nagorno-Karabach och Armenien.

Striderna har fortsatt och detta kombinerat med den traditionellt starka ställningen för den ekonomiska brottsligheten har medfört att Armeniens utveckling varit mycket ogynnsam. Det har knappast varit tal om några ekonomiska reformer. Den lilla ekonomi som finns har rasat samman. Med kriget om Nagorno-Karabach som dominerande politisk konfliktfråga har det varit omöjligt att fatta beslut i de avgörande ekonomiska frågorna.

Tidigare artiklar i serien har behandlat Kazachstan i nr 5 1992, Moldavien i nr 6 1992, Uzbekistan i nr 2 1993, Georgien i nr 3 1993, Ryssland i nr 4 1993, Kirgisien i nr 5 1993, Azerbajdzjan i nr 6 1993, Estland i nr 1 1994, Ukraina i nr 2 1994, Tadzjikistan i nr 3 1994, Litauen i nr 4 1994, Vitryssland i nr 5 1994 och Turkmenistan i nr 6 1994.

Det går bra att rekvidrera tidigare nummer av *Contra* för 25 kronor per styck. Eller för 200 kronor alla tidigare utgåvor av *Contra* som innehåller artiklar i serien.

Armenier i hela världen minns turkarnas folk mord på armenier 1915. I Jerevan finns ett monument till offrens minne, som är en samlingspunkt för antimuslimska manifestationer.

Småpartierna i riksdagsvalet:

Rasisterna bakåt – men deras kusiner socialisterna tog över rösterna...

Som vanligt granskar Contra småpartierna i riksdagsvalet. Det är bara att konstatera att fantasin inte riktigt är vad den var förr... De rasistiskt inriktade partierna går bakåt, medan de socialistiska extremistpartier-
na vinner många nya anhängare. Några partier som "lånade ut" anhängare till Ny Demokrati 1991 har fått tillbaka dem.

För den som uppskattar mångfalden av småpartier var 1994 års riksdagsval en svag årgång. Ett antal av de gamla vanliga partierna utanför etablissemangen dök upp igen. Ofta med kraftigt förändrade röstetal. Några gamla missnöjespartier, som tappade stort 1991, fick tillbaka sina gamla proteströster.

Om vi ser till de partier som har en flykting- eller invandrarfientlig politik på sitt program så gick det starkt framåt för Sverigedemokraterna, medan det gick ännu starkare tillbaka för Sjöbopartiet. Sammanlagt minskade dessa partier med 9 977 röster till 22 535. De påståenden som kablades ut från TT om att de s k rasistiska partierna gått starkt framåt var helt enkelt osanna. De enda två partierna som är att räkna med i det segmentet tappade mer än en tredjedel av rösterna från förra valet. Dock var Sjöbopartiet mycket framgångsrikt i kommunalvalet i Sjöbo i Skåne och blev där största parti.

Nya och förhållandevis framgångsrika på valarenan var Ny Framtid och EU-motståndarna. Bägge partierna har profilerat sig som EU-motståndare. Ny Framtid startades av lektor Sune Lyxell i Mullsjö i Västergötland. Han har tidigare etablerat en oberoende journalishögskola och engagerat sig i opinionsbildning i etiska och politiska frågor. Ofta med förtecken som inte stått alltför långt från Contra. När vi på Contra läste Ny Framtids valplattform studsade vi dock till. Det var en ganska märklig blandning av moralism och statskontroll, som snarare gav ett vänster- än högerintryck, trots att Lyxell vände sig till "den kristna högern" med sitt parti.

EU-motståndarna hade två riksdagsmän som toppade listan. Socialdemokraten Magnus Persson från Värmland och moderaten

Björn von der Esch från Sörmland. Partiet fick visserligen mer uppmärksamhet än Ny Framtid i media, men lyckades trots det inte attrahera lika många röster som Ny Framtid.

Ett annat parti med en riksdagsman som galjonsfigur var Unionspartiet. Där var Sten Söderberg, före detta nydemokrat, affischnamn. Söderberg hade lyckats samla ihop en lista som bestod av en rad invandrare från olika länder. Gissningsvis saknade många av anhängarna rösträtt i riksdagsvalet, så det blev bara 107 röster.

På den extrema vänsterkanten kan noteras fortsatta bakslag för de gamla Moskva-kommunisterna. Apk tappade nästan en tredjedel av sina sympatisörer, men lyckades ändå kravla sig över 2000-strecket. Socialistiska partiet, med trotskistisk bakgrund, mer än tredubblade sitt röstetal till inemot 8 000.

KPML(r) samlade denna gång 106 röster, men lyckades bättre i kommunalvalet. I Karlshamn blev KPML(r) näst största parti, till och med större än moderaterna. Skäms ni som bor i Karlshamn. Ta nästa färja till Sibirien och fråga hur det var förr där...

Av smågrupper på vänsterkanten kan i övrigt noteras att Europeiska Arbetarpartiet fick 102 röster och Nordiska Rikspartiet (Hitlerbeundrare) 71.

Väljarna vet att en blank röstsedel underkänns, därför är det viktigt att skriva dit något partinamn, vilket som helst. Tidigare har Kalle Anka-partiet varit tongivande bland dem som önskat protestera mot alla de etablerade partierna. Till vår sorg noterar vi att det färgstarka Kalle Anka-partiet är på väg att ge plats för det sobra och tråkiga Blankröstarpartiet. Tillsammans ökade

Valresultat i riksdagsvalet 1994

Sju riksdagspartier	5 203 897 (+545 255)
Ny Demokrati	68 633 (-299 618)
Sverige-demokraterna	13 889 (+9 012)
Sjöbopartiet	8 646 (-18 989)
Socialistiska Partiet	7 827 (+5 871)
Ny Framtid	4 962 (+4 962)
EU-motståndarna	4 157 (+4 157)
Skånepartiet	2 311 (+2 265)
Sveriges Pensionärers Intresseparti	2 072 (-306)
Arbetarpartiet	
Kommunisterna	2 056 (-913)
Enhet	2 005 (+1 145)
Partiet för Naturens Lag	1 368 (+1 368)
Blankröstarpartiet	1 161 (+1 090)
Norrbottenspartiet	831 (+830)
Kvinnopartiet	735 (+211)
Kalle Anka-partiet	692 (-843)
Centrumdemokraterna	332 (+200)
Arbetslösa Parti	318 (+318)
Arbetarlistan	244 (-3 401)
Välfärdspartiet	181 (+181)
Framstegspartiet	145 (-465)
Unionspartiet	107 (+107)
KPML(r)	106 (+35)
Europeiska Arbetarpartiet	102 (+32)
Ezenhemmers Plastpåsar	102 (+53)
Nya Medborgarpartiet	102 (+102)
Billigare Öl Partiet	73 (+50)
Nordiska Rikspartiet	71 (-92)
Sverigepartiet	66 (-7)
Tomma Stolar	59 (-155)
Pensionärspartiet	50 (-1 940)
Kvinnolistan	36 (+36)

de två partierna med ett par hundra röster, men Kalle Anka blev denna gång hjälplöst distanserad av Blankröstarpartiet.

För smågrupperna på högerkanten gick det dåligt, om vi bortser från de som kunde hämta igen en del av förra valets förluster till Ny Demokrati. Det gällde framförallt Centrumdemokraterna och Skånepartiet. Framstegspartiet fick i år bara 145 röster.

I övrigt kan noteras att Ezenhemmers plastpåsar fördubblade sitt röstetal till 102. Denna för Contras redaktion okända företeelse kanske kan förklaras av någon av våra läsare? De tomma stolarna (59 röster) står i alla fall för anarkistiska önskemål att ha obesatta platser i riksdagen.

Fler partier som fått enstaka röster redovisas på gula sidorna (sidan 12)

BOK-NYTT

I kamp mot överheten

Sommaren 1992 avled kommandörkapten Hans von Hofsten i sviterna efter en hjärntumör, endast 61 år gammal. Lyckligtvis hann han dessförinnan i det närmaste avsluta manuskriptet till sin memoarbok *I kamp mot överheten* (en populistisk titel som sannolikt förlaget snarare än han själv valt) innan han övermannades av sjukdomen. Eventuella luckor fylls på ett förtjänstfullt sätt av författarens bror, kommandör Gustaf von Hofsten, som också författat en introduktion.

Uppfostrad i en officersfamilj – fadern Fritz von Hofsten tjänstgjorde vid Livregementets Grenadjärer i Örebro – beslöt Hans tidigt att ägna sig åt sjöofficerens yrke. Det föll sig naturligt eftersom han under uppväxtårens somrar vid Hjälmaran vant sig vid att handskas med båtar. Han avlade sjöofficersexamen som fänrik 1955 och fick sin första sjötjänst på jagaren Uppland samma år. Genom åren beklädde han en rad tjänster ombord på marinens farkoster, sist på jagaren Halland. Däremellan tjänstgjorde han också på land i ett flertal befattningar. Kommandörkapten blev han 1970 – därefter blev han inte befördrad, möjligen beroende på sin vana att säga sitt hjärtas mening.

Länge såg Hans von Hofstens bana ut att följa en normal snitsling. Men så hade han den 12 mars 1980 med jagaren Halland varit ute på en artilleriskjutövning och nåddes på tillbakavägen till Karlskrona av ett meddelande från en minsvepare att denna siktat en okänd ubåt utanför Hasslö. von Hofsten beordrade högsta fart och

kom till angivet läge endast 25 minuter efter larmrapporten. von Hofsten skriver:

”Vid framkomsten fick vi omgående kontakt med hydrofon... Som bestämmelserna föreskrev, följde ett knallskott för att varna och få ubåten att lämna svenskt territorium. Den satte omedelbart kurs ut mot territorialgränsen, men inte rakt utan i sick-sack för att försöka bli av med oss, så att vi skulle tappa den... Så fort den hade lämnat svenskt vatten, girade den runt, skar åter över gränsen och började sända med sin egen hydrofon, vilket visade dess totala förakt för vad Halland representerade.”

Efter kontakten med ubåten kunde jagaren Halland bärga en främmande hydrofonboj. Den var sovjettillverkad.

Under hösten 1980 ägde så den enligt försvarsminister Krönmark allvarligaste kränkningen av Sveriges territorium sedan det andra världskriget rum i området kring Huvudskär i Stockholms södra skärgård. Flottans bogserbåt Ajax såg den 18 september en främmande ubåt med hissade master och antenner. Påföljande åtgärder för att bekämpa inkräktaren gav dock inget påtagligt resultat. Det var först när den sovjetiska U 137 gick på grund i Karlskrona året därpå som den ryska verksamheten gjordes tydlig. Även då sökte prosovjetiska apologeter i svenska massmedia, bl a Ingemar Myhrberg och Maj Wechselmann, bortförklara incidenten som en olycklig felnavigering och att de svenska militärerna och andra, som bakom alla incidenter såg ett sovjetiskt mönster, var ”paranoidea kalla krigare” eller bara försökte få mer pengar till försvaret (uttrycket ”budgetubåtar” myntades). Lars Borg-

näs, en av många hysteriska tyckande journalister i Palmemordets kölvatten, sökte t o m senare göra gällande att von Hofsten deltagit i planeringen av mordet den 28 februari 1986!

Det fanns emellertid också höga officerare som ansåg att man inte skulle göra så stor affär av ubåtskränkningarna. Det mest uppenbara exemplet härpå är försvarsstabschefen 1987-91, generallöjtnant Torsten Engberg, som av von Hofsten misstänktes vara s k grindvakt. Han skall således ha ”tvättat” analysresultat och rapportering ”så att viktiga bedömningar och slutsatser vid flera tillfällen utelämnades, omformulerades eller mildrades i de rapporter som förelades ÖB, general Bengt Gustafsson... Han inarbetade själv resonemang om osäkerheter, där han blandade fakta med bedömningar. Jag anser att han anpassade vissa rapporter efter vad han bedömde politiskt lämpligt. Med andra ord, han utelämnade obekväma fakta, som han bedömde skulle misshaga den politiska ledningen.” (s 90-91)

Därför, menar von Hofsten, kunde Sverige i vissa skeden inte vidtaga de åtgärder som skulle ha behövts för att stävja ryssarnas upprepade och fräcka kränkningar av svenskt territorium.

Hofsten bedrev under 1980-talet en beundransvärd debattverksamhet, förutom i de stora tidningarna *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet* också i landsortspressen.

Ett genombrott i TV-mediet fick den modige kommandörkaptenen den 14 oktober 1987, då han framträdde i Jan Guillous *Rekord-Magazinet* i TV2; här togs även främmande underrättelseverksamhet mot Sverige i form av polska tavelförsäljare och TIR-lastbilar från öststaterna upp. Det säger fö en hel del om det massmediala läget i vårt land att det krävs en marxistisk och samtidigt sovjetkritisk

journalist som Guillou för att kritik mot vänsterföreteelser skall få något av godkännandets hallstämpel (Guillou har också skrivit ett bitvis läsvärt förord till memoarboken).

Hans von Hofsten finns inte längre bland oss. Han hade behövts. Ty vem av bemärkta militärer, som dessutom har förmågan att uttrycka sig så att även icke yrkesbröder förstår, skall säga ifrån när sossarna nu tar sig an verket att slakta svenskt försvar, eller när ubåtar från den postkommunistiska ryska flottan fortsätter att kränka våra vatten?

Tommy Hansson

Hans von Hofsten: I kamp mot överheten - örlog och debatt. T. Fischer & Co. ISBN 91-7054-694-0.

Den kluvna draken

Vi är säkert många som skulle vilja gå på upptäcktsfärd i Kina, strosa omkring i kinesiska städer och uppleva den kinesiska verkligheten som den är. Någonting helt annat än vad den kinesiska propagandan vill få oss att tro. Få insikt i hur vanliga kineser lever och uppfattar saker och ting. C-J Charpentier låter de som inte har tillfälle att personligen göra denna erfarenhet följa med på strövtåg bland annat i Peking, Shanghai, Nanjing och Hongkong (kontrolle-

rat av kommunisterna om knappt tre år) i sin bok *Den kluvna draken*.

Charpentier, doktor i antropologi och Asien-expert, promenerar delvis på måfå, men till stor del vet han vad han letar efter. Detta gör att skildringen blir innehållsrik och intressant. Dessutom har han vid sin sida "sin kvinna" (närmare definition ges ej) Ann-Mari, och eftersom hon kan kommunicera på kinesiska får de en viss kontakt med befolkningen. Ingen djup kontakt dock, kineserna är inte särskilt benägna att öppna sig för utlänningar.

Vissa aspekter, som vi redan kände till, till exempel det kinesiska samhällets rigida indelning av befolkningen i privilegiekineser (och utlänningar) å ena sidan och vanliga kineser å andra, får vi bekräftade. Men Charpentier belyser även mindre bekanta aspekter, varav två följer hans skildring från i stort sett första till sista sidan: Dels hur oerhört smutsigt det är överallt (gästhuset i Shanghai där de bor: "Under sängarna har aldrig någon dammsugare varit. Ann-Mari skrubbar badrumsgolvet med nagelborste före att vi ska slippa gå i åratals av intorkad

skit... Folk torkar sina golv med en knippe tygstrimlor på käpp och det kan aldrig bli rent... har vi avlägsnat det översta lagret av träck från utrymmena under badkaret: en samling väl använda dambindor med intorkade menstruationer, avföring, fimpas, hårtussar, pappersavfall och allsköns sopor..."), dels kinesernas enerverande ovana att stirra på utlänningar.

Den kluvna draken är en lättläst och välskriven bok, som man genast tycker om, även om man ibland snavar på förenklade "filosofiska" funderingar som man inte alltid delar.

Christer Arkefors
C-J Charpentier: Den kluvna draken.

När pengarna är slut

"Välfärdsstatens förpliktelser är enorma, dess ansvar gränslöst. Nu går det inte längre".

Så kan man sammanfatta Anders Isakssons bok. Budgetunderskottet bara skenar. Oron på räntemarknaden och stigande arbetslöshet tvingar de politiska partierna till handling. Orsaken: Vårt välfärdssystem kostar för

mycket! Det är den verkliga orsaken till landets sviktande ekonomi. Systemet är nämligen konstruerat så, att det direkt inbjuder till utnyttjande. Vi anpassar oss till förmånerna med förödande konsekvenser som följd.

I debatten är nyckelorden "generell" och "selektiv". Det är till exempel inte bra att barnbidragen är generella. Ska miljonärer ha barnbidrag? Försvararna säger att alla barn har samma värde. Det stämmer inte alls. Somliga familjer får värdera sina barn högre än andra – s k flerbarnstillägg – ett tacknamn för barn med högre värde (man får fler barnbidrag än vad som motsvarar antalet barn i familjen).

Alla, enskilda såväl som företag, anpassar sina "behov" till utbudet av förmåner.

Exempel: Den plötsliga efterfrågan på mediciner, lönegarantier och deltidspensioner under första halvåret 1991 avspeglade inga behovsförändringar men väl förändringar i utbudet: ett antal personer snor på och hamstrar förmåner inför ett fördyringshot eller hot om försämring eller rent av ett avskaffande av förmånen ifråga. "Behovet" växer därför att män-

niskor anpassar sig till välfärdsmarknadens utbud. Detta system leder till att behoven aldrig kommer att mättas: systemet genererar sin egen efterfrågan med "behovsökning" som följd. Till det behövs höjda skatter osv. Det hela bara spinner på i en ond spiral.

Socialvården producerar klienter.

Arbetskadeförsäkringen producerar arbetsskadade.

Färdtjänsten producerar färdkunder.

Flyktingpolitiken producerar flyktingar.

Förtidspensionen producerar alltför förtidspensionärer.

Så rullar det på i all oändlighet.

Välfärdssystemet är ett sjukt kapitel i Sveriges historia. Nu måste det skrotas och grundligt reformeras, eftersom det är moraliskt förödande och ekonomiskt en omöjlighet.

Arne Sundström
Anders Isaksson: När pengarna är slut. Välfärden efter välfärdsstaten. En Moderna Tider-bok.

CONTRA

2 1995

I kommande nummer av Contra kommer vi att granska Aftonbladets utveckling från 1930-talet och framåt: från nazistvänlig tidning till organ för tokvänstern.

Vidare fortsätter vår serie "Det kalla krigets hjältar" med en artikel om Andrej Sacharov, vetenskapsmannen och Lenin-pristagaren som blev frihetens och de medborgerliga rättigheternas banerförare med risk för eget liv.

Och som vanligt mycket, mycket mer.

...kommer i mars